

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Nr ewid. 99/2006/P/05/075/KNO

KNO-41003/2005

Informacja o wynikach kontroli finansowania ze środków publicznych sportu wyczynowego

Warszawa

maj

2006 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Informacja o wynikach kontroli finansowania ze środków publicznych sportu wyczynowego

Dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego:

Grzegorz Buczyński

Zatwierdzam:
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Jacek Jezierski
Warszawa, dnia maja 2006 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-prefiks-22-825 44 81
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie	1
2.	Podsumowanie wyników kontroli	2
2.1.	Ogólna ocena kontrolowanej działalności.	2
2.2.	Synteza wyników kontroli.	2
2.3.	Uwagi końcowe i wnioski.	6
3.	Ważniejsze wyniki kontroli	8
3.1.	Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych.	8
3.2.	Istotne ustalenia kontroli.	15
3.2.1.	Organizacja i finansowanie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeniach kultury fizycznej - kadra wojewódzka.	15
3.2.2.	Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w szkołach mistrzostwa sportowego.	19
3.2.3.	Wykonanie zleconych zadań przez polskie związki sportowe.	29
3.2.4.	Wykorzystanie dla potrzeb sportu wyczynowego ośrodków przygotowań olimpijskich.	39
3.2.5.	Nadzór nad realizacją zadań w zakresie sportu wyczynowego.	44
4.	Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	48
5.	Załączniki	
1.	Wykaz ważniejszych aktów normatywnych.	
2.	Wykaz skontrolowanych jednostek.	
3.	Środki publiczne i inne przychody polskich związków sportowych oraz stowarzyszeń kultury fizycznej w 2003 r.	
4.	Środki publiczne i inne przychody polskich związków sportowych oraz stowarzyszeń kultury fizycznej w 2004 r.	
5.	Środki publiczne oraz inne przychody skontrolowanych polskich związków sportowych w 2003 r.	
6.	Środki publiczne oraz inne przychody skontrolowanych polskich związków sportowych w 2004 r.	
7.	Wykaz dotacji ze środków publicznych, przekazanych polskiemu związkowi sportowemu i stowarzyszeniom kultury fizycznej w okresie od 1 stycznia 2005 r. do 30 września 2005 r.	
8.	Wykorzystanie bazy Centralnego Ośrodka Sportu przez sport centralny w 2003 r.	
9.	Wykorzystanie bazy Centralnego Ośrodka Sportu przez sport centralny w 2004 r.	
10.	Wykorzystanie bazy Centralnego Ośrodka Sportu przez sport centralny w I półroczu 2005 r.	
11.	Organizowanie i finansowanie sportu w wybranych krajach Unii Europejskiej.	
12.	Sprawozdanie z przeprowadzanych badań wśród zawodników i trenerów kadry narodowej wybranych dyscyplin sportu, w zakresie motywacji do uprawiania sportu.	
13.	Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.	

1. Wprowadzenie

Kontrola pn. „Finansowanie ze środków publicznych sportu wyczynowego” (nr P/05/075) została podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli i przeprowadzona w okresie od 27 kwietnia do 30 grudnia 2005 r.¹ Kontrolą objęto lata 2003 – 2005 (I półrocze).

Celem kontroli była ocena wykonania zadań w zakresie sportu wyczynowego przez: b. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, b. Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu, polskie związki sportowe, ośrodki przygotowań olimpijskich COS, wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenia sportowe i publiczne szkoły mistrzostwa sportowego oraz prawidłowość wykorzystania środków publicznych (przekazywanych z budżetu państwa i Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, wcześniej środka specjalnego z dopłat do gier liczbowych)².

Tematyka kontroli, którą objęto 42 jednostki, dotyczyła:

- 1) w 19 spośród 62 polskich związków sportowych (30,6%) – realizacji zadań zleconych w zakresie sportu wyczynowego i szkolenia sportowego młodzieży³,
- 2) w 10 spośród 32 publicznych szkół mistrzostwa sportowego (31,2%) - szkolenie sportowe młodzieży oraz współpracę szkół z polskimi związkami sportowymi,
- 3) w 6 spośród 16 wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeniach kultury fizycznej (37,5%) - szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo (kadra wojewódzka),
- 4) w 5 ośrodkach przygotowań olimpijskich COS (wszystkie) - wykorzystanie bazy szkoleniowej,
- 5) w b. Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS) oraz w b. Polskiej Konfederacji Sportu (PKS) – podział środków publicznych oraz nadzór nad prawidłowością ich wykorzystania.

Kontrole w MENiS, PKS i w ośrodkach przygotowań olimpijskich przeprowadzono z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴, tj. pod względem: legalności, gospodarności, celowości i rzetelności. Kontrole w polskich związkach sportowych i w wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeniach kultury fizycznej z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 3, ww. ustawy, tj. pod względem legalności i gospodarności, a w publicznych szkołach mistrzostwa sportowego, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2, tj. pod względem legalności, gospodarności i rzetelności.

¹ Na wniosek Prokuratury Apelacyjnej w Krakowie w Polskim Związku Narciarskim objęto kontrolą również lata 2001 – 2002 oraz umowy sponsorskie zawarte pomiędzy Związkiem i Państwowym Przedsiębiorstwem „Poczta Polska”.

² Funduszu tworzonego z dopłat do stawek w grach liczbowych i zakładach wzajemnych na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 1992 r. o grach i zakładach wzajemnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 4, poz. 27, ze zm.). Przepisy ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 273, poz. 2703, ze zm.) zlikwidowały środki specjalne z obszaru kultury fizycznej i sportu, zastępując je państwowymi funduszami celowymi. Ustawą tą zmieniono m.in. ustawę z dnia 29 lipca 1992 r. o grach i zakładach wzajemnych, tworząc Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej.

³ W informacji uwzględniono wyniki dwóch kontroli rozpoznawczych (nr R/04/003), przeprowadzonych na przełomie II i III kwartału 2004 r. w Polskim Związku Lekkiej Atletyki i w Polskim Związku Kajakowym.

⁴ Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937, ze zm., zwana dalej „ustawą o NIK”.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie finansowanie ze środków publicznych zadań z zakresu sportu wyczynowego w latach 2003 – 2005 (I półrocze), pomimo stwierdzonych istotnych nieprawidłowości.

W skontrolowanym okresie zwiększona została wielkość środków publicznych przeznaczonych na sport, z 586,7 mln zł w 2003 r. do 652,1 mln zł w 2005 r., tj. o 11,3%. Zwiększyła się również liczba osób uprawiających sport kwalifikowany, objętych szkoleniem przez polskie związki sportowe, z 5.698 osób w 2003 r. do 6.871 osób w 2005 r. (tj. o 20,6%).

Nieprawidłowości dotyczą głównie niepełnej realizacji ustawowych lub zleconych zadań oraz nieprawidłowego wykorzystania środków finansowych przez część skontrolowanych polskich związków sportowych i publicznych szkół mistrzostwa sportowego. Działalność dwóch związków oraz organizację szkolenia sportowego w pięciu szkołach NIK oceniła negatywnie.

Stwierdzono również, że b. Minister Edukacji Narodowej i Sportu oraz b. Prezes Polskiej Konfederacji Sportu nie sprawowali właściwego nadzoru nad realizacją zadań związanych ze sportem wyczynowym.

2.2. Synteza wyników kontroli

- 1. W skontrolowanym okresie zwiększono wydatki ze środków publicznych na sport. W poszczególnych latach wynosiły one: 2003 r. - 586,7 mln zł (135,8 mln zł z budżetu państwa i 450,9 mln zł ze środka specjalnego), w 2004 r. – 616,3 mln zł (156,3 mln zł. z budżetu państwa i 460,0 mln zł ze środka specjalnego) i w 2005 r. – 653,1 mln zł (175,5 mln zł z budżetu państwa i 477,6 mln zł ze środka specjalnego).**

W skontrolowanym okresie środki publiczne przekazywane były w formie dotacji w tym na zadania zlecone przez b. MENiS i b. PKS. Środki te otrzymały m.in.: polskie związki sportowe – 22,7%, ośrodki przygotowań olimpijskich COS – 4,3%, wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenia kultury fizycznej – 7,4% i publiczne szkoły mistrzostwa sportowego -1,4%. [str. 15]

- 2. Wydatki na realizację w latach 2003 – 2005 (I półrocze) zadań w zakresie sportu wyczynowego i szkolenia sportowego młodzieży przez 62 działające w kraju polskie związki sportowe, 3 piony sportowe (Polską Federację Sportu „Gwardia”, Wojskową Federację Sportu oraz Akademicki Związek Sportowy (Zarząd Główny i 8 klubów sportowych AZS AWF) wyniosły ogółem 460,2 mln zł. Większość tych wydatków (około 80%) pochodziła ze środków publicznych, przekazanych związkom na realizację zleconych zadań.**

Skontrolowanym polskim związkom sportowym przekazano ze środków publicznych w badanym okresie ogółem kwotę 214,8 mln zł (153,0 mln zł z budżetu państwa, tj. 71,2% oraz 61,8 mln zł ze środka specjalnego – 28,8%).

Działalność polskich związków sportowych była finansowana głównie ze środków publicznych.

W większości skontrolowanych polskich związków sportowych dochody własne nie pokrywały nawet kosztów funkcjonowania zarządu związku oraz biura. Dochody własne stanowiły na ogół mniej niż 10% ogółu dochodów związku.

Polskie związki sportowe sygnalizowały w trakcie kontroli niedobór środków finansowych, co ograniczało zwłaszcza działalność szkoleniową młodzieży. [str. 29-38]

3. W 6 spośród 19 skontrolowanych polskich związków sportowych (31,5%) stwierdzono nieprawidłowości w realizacji zadań zleconych oraz wykorzystaniu środków publicznych, otrzymanych z b. MENiS i b. PKS. Działalność Polskiego Związku Narciarskiego i Polskiego Związku Snowboardu NIK oceniła negatywnie.

Nieprawidłowości w Polskim Związku Narciarskim i Polskim Związku Snowboardu i polegały głównie na zaliczaniu do kosztów zgrupowań lub imprez sportowych wydatków nie związanych merytorycznie z rozliczanym przedsięwzięciem. Ponadto Polski Związek Snowboardu prowadził dokumentację rachunkową oraz sporządzał sprawozdania do b. MENiS w sposób nierzetelny, potwierdzające wykonanie zadań, których faktycznie nie realizowano. W efekcie Związek pozyskał w 2004 r. i w I połowie 2005 r. nienależne środki z budżetu państwa oraz ze środka specjalnego ogółem w kwocie 193,7 tys. zł.

Jedną z istotnych przyczyn wystąpienia tych nieprawidłowości był brak kontroli zewnętrznej ze str. b. MENiS i b. PKS oraz kontroli wewnętrznej, w tym sprawowanej przez komisje rewizyjne działające w polskich związkach sportowych. [str. 29-38 oraz 44-47]

4. We wszystkich skontrolowanych publicznych szkołach mistrzostwa sportowego stwierdzono nieprawidłowości dotyczące szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo. Organizację szkolenia sportowego w 5 szkołach NIK oceniła negatywnie (Zespół Szkół „Silesia” w Czechowicach-Dziedzicach, Zespół Sportowych Szkół Ogólnokształcących im. J. Kusocińskiego w Gdańsku, Zespół Sportowych Szkół Ogólnokształcących w Gdyni, Zespół Szkół Sportowych im. J. Kusocińskiego Nr 50 w Warszawie, Zespół Szkół Sportowych w Zabrze).

- 1) w 8 szkołach nie przestrzegano zasad prowadzenia oddziałów mistrzostwa sportowego, a w 5 nie przestrzegano wymogów rekrutacji do szkół,
- 2) połowa programów szkolenia sportowego w skontrolowanych szkołach nie spełniała wymogów przewidzianych przepisami prawnymi,
- 3) prawie 16% trenerów i instruktorów spośród zatrudnionych w szkołach (114 osób) nie posiadało przygotowania pedagogicznego, pomimo istnienia tego rodzaju obowiązku wynikającego z przepisu art. 9, ust. 1 pkt 1 – Karta Nauczyciela, a zaledwie 7 szkoleniowców (tj. 6%) podwyższało swoje kwalifikacje zawodowe,

- 4) tylko w 3 skontrolowanych szkołach stwierdzono systematyczną współpracę trenerów z lekarzami sportowymi w zakresie badań diagnostycznych i wysiłkowych, a wsparcie psychologa zaledwie w jednej szkole,
- 5) w 4 szkołach nie zabezpieczono w pełni bazy sportowej do szkolenia sportowego, a tylko w 4 szkołach korzystano w pracy szkoleniowej ze wsparcia akademii wychowania fizycznego,
- 6) w 9 szkołach wystąpiły nieprawidłowości finansowe. [str. 19-29]

Polskie związki sportowe nie dokonywały, w odniesieniu do dyscyplin prowadzonych w skontrolowanych szkołach, analiz i ocen efektywności szkolenia sportowego. Dotyczyło to również uczniów będących zawodnikami uczestniczącymi w programie szkoleniowym związków sportowych.

W żadnej ze skontrolowanych szkół nie przeprowadzono mierzenia jakości pracy szkoły, obejmującego ocenę efektywności realizacji programu szkolenia sportowego (zewnętrznego, które powinno być prowadzone przez kuratorów oświaty i wewnętrznego - przez dyrektorów szkół). [str. 28 oraz 46-47]

5. Wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenia kultury fizycznej wywiązywały się z obowiązku szkolenia kadr wojewódzkich uzdolnionej sportowo młodzieży, w kategoriach - junior i młodzik. Jednak we wszystkich skontrolowanych stowarzyszeniach stwierdzono nieprawidłowości.

W 5 stowarzyszeniach nie opracowano wieloletnich planów szkolenia sportowego młodzieży dla poszczególnych dyscyplin sportu na terenie województwa.

W 2 stowarzyszeniach zasady naboru młodzieży uzdolnionej sportowo do kadry wojewódzkiej w większości dyscyplin nie uwzględniały, poza kryterium osiąganego wyniku sportowego, wszechstronnych predyspozycji do uprawiania danej dyscypliny sportu (stan zdrowia, ogólną sprawność fizyczną, warunki somatyczne i dyspozycje psychiczne).

We wszystkich stowarzyszeniach niewystarczający był zakres szkoleń trenerów i instruktorów, mających na celu podnoszenie kwalifikacji trenerskich i poszerzanie wiedzy o treningu.

Współpraca 5 skontrolowanych stowarzyszeń z polskimi związkami sportowymi miała charakter tylko formalny i sprowadzała się głównie do opracowywania przez związki założeń szkolenia młodzieży w systemie wojewódzkim dla swojej dyscypliny, zatwierdzania trenerów koordynatorów oraz zatwierdzania opracowanych przez nich programów szkolenia. [str. 15-19]

6. W ocenie NIK, udział centralnego szkolenia sportowego, prowadzonego przez polskie związki sportowe, w wykorzystaniu ośrodków przygotowań olimpijskich Centralnego Ośrodka Sportu, był niezadowalający.

Ośrodki przygotowań olimpijskich COS były przygotowane do zapewnienia bazy dla potrzeb szkolenia sportowego, w tym szkolenia centralnego, w większym zakresie niż było to faktyczne wykorzystywanie.

Tylko 11 polskich związków sportowych (z 45 związków ogółem korzystających z ośrodków Centralnego Ośrodka Sportu) wykorzystywało bazę szkoleniową COS w szerokim zakresie.

Związki te wykorzystywały średnio 83% osobodni szkolenia sportowego zorganizowanego w ośrodkach przygotowań olimpijskich COS.

Koszty działalności COS finansowane były głównie przychodami własnymi. Ponadto COS korzystał z budżetowej dotacji przedmiotowej, przeznaczonej na dopłatę do kosztów szkolenia zawodników i dotacji celowej ze środka specjalnego z dopłat do stawek w grach liczbowych, przeznaczonej na dofinansowanie modernizacji, remontów i inwestycji obiektów sportowych. [str. 39-42]

7. Powołana w 2002 r. Polska Konfederacja Sportu, której celem było tworzenie warunków do rozwoju i promocji sportu wyczynowego, nie mogła w pełni wywiązać się z ustawowych zadań, ponieważ jej kompetencje zostały przez b. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu ograniczone.

Ograniczenie kompetencji b. prezesa Polskiej Konfederacji Sportu dotyczyło koordynacji i dofinansowywania szkolenia uzdolnionej sportowo, młodzieży uprawiającej sport wyczynowy. Polska Konfederacja Sportu nie miała wpływu na szkolenie kadr wojewódzkich młodzików i juniorów oraz działalność szkół mistrzostwa sportowego, ponieważ zadania te były dofinansowywane i nadzorowane przez b. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.

Ustalono również, że nadzór b. prezesa Polskiej Konfederacji Sportu nad realizacją zadań przez polskie związki sportowe był niewystarczający. Konfederacja przeprowadzała rocznie tylko 5-6 kontroli w polskich związkach sportowych. [str. 43-46]

8. B. Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie sprawował właściwego nadzoru nad jednostkami realizującymi zadania w zakresie sportu wyczynowego.

Nadzór b. Ministra nad b. Polską Konfederacją Sportu ograniczał się do sporadycznego opiniowania i zatwierdzania programów z zakresu sportu wyczynowego oraz opiniowania budżetu b. PKS. Ministerstwo nie dokonywało również kontroli realizacji zleconych zadań przez b. PKS oraz w niewystarczającym zakresie nadzorowało realizację zadań zleczonych przez b. PKS polskim związkom sportowym. [str. 43-47]

9. Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości w wymiarze finansowym wyniosły ogółem kwotę 3.432,0 tys. zł.

Ponadto kontrola ujawniła nieprawidłowości, które powodowały potencjalne zagrożenie korupcją. Nieprawidłowości te dotyczyły: naruszania przepisów prawnych dotyczących rekrutacji do szkół mistrzostwa sportowego, niewłaściwego dokumentowania przebiegu rekrutacji oraz nierzetelnego dokumentowania i rozliczania zgrupowań i imprez sportowych organizowanych przez polskie związki sportowe. [str. 29-39 oraz 50]

2.3. Uwagi końcowe i wnioski

Polska różni się od innych krajów europejskich stosunkowo niewielkim udziałem dzieci i młodzieży w najszerzej rozumianej aktywności ruchowej o charakterze sportowym. Według „Strategii rozwoju sportu w Polsce do roku 2012” wskaźnik uczestnictwa w sporcie dzieci i młodzieży polskiej w wieku szkolnym kształtuje się w granicach 15-30%, podczas gdy średni wskaźnik dla krajów Unii Europejskiej wynosi 50-70%. Jednocześnie osiągnięcia polskich juniorów w Europie i na świecie nie zawsze przekładają się na wyniki sportowe w wieku seniora. Wiąże się to m.in. z prawidłowością szkolenia sportowego młodzieży i osób dorosłych.

Osiągnięciom zamierzonych celów w sporcie wyczynowym nie sprzyjały rozwiązania organizacyjne, w szczególności wielotorowy system zarządzania sportem i częste zmiany organizacyjne zwłaszcza na szczeblu centralnym. Skutkowało to m.in. brakiem wieloletnich planów szkoleniowych dla poszczególnych dyscyplin sportu, programów szkolenia w szkołach mistrzostwa sportowego i niewystarczającym zakresem szkoleń trenerów.

Zmiana systemu zarządzania polskim sportem, wprowadzona od 1 września 2005 r., poprzez utworzenie jednego ośrodka obejmującego zakresem swego działania cały sport wyczynowy, stworzyła warunki do bardziej efektywnego wykorzystania środków publicznych przeznaczonych na sport wyczynowy.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, w celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości należy podjąć odpowiednie działania.

Minister Sportu powinien:

- 1) określić, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty, wymagania organizacyjne dla szkół mistrzostwa sportowego w systemie oświaty, uwzględniające ich specyfikę, w tym wymagania dotyczące procedury dopuszczania do użytku programów szkolenia sportowego oraz mierzenia jakości pracy tych szkół,
- 2) zapewnić realizację ustawowych zadań w zakresie sportu wyczynowego, w tym właściwego nadzoru w szkołach sportowych i szkołach mistrzostwa sportowego oraz organizowanie szkolenia dla wizytatorów i trenerów,
- 3) rozważyć zmianę systemu finansowania zadań szkoleniowych polskich związków sportowych, w kierunku bardziej efektywnego wykorzystanie bazy szkoleniowej ośrodków przygotowań olimpijskich Centralnego Ośrodka Sportu,
- 4) rozważyć możliwość zwiększenia środków finansowych dla ośrodków przygotowań olimpijskich w celu wzbogacenia i unowocześnienia ich bazy sportowej i usług,
- 5) zwiększyć nadzór nad realizacją zadań i prawidłowym wykorzystaniem środków publicznych, przeznaczonych na finansowanie sportu wyczynowego.

Zarządy polskich związków sportowych powinny:

- 1) zapewnić realizację zleconych zadań oraz prawidłowe wykorzystanie środków publicznych, przekazywanych na te zadania,

- 2) podjąć szerszą współpracę w szkoleniu młodzieży uzdolnionej sportowo, ze szkołami sportowymi i szkołami mistrzostwa sportowego,
- 3) propagować wśród trenerów, działaczy i zawodników, we współdziałaniu z Centralnym Ośrodkiem Sportu, potrzebę i możliwości korzystania z bazy ośrodków przygotowań olimpijskich
- 4) zwrócić większą uwagę na wsparcie procesu szkolenia sportowego, w szczególności ze strony nauki, medycyny i pomocy psychologicznej.

Zarządy wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeń kultury fizycznej powinny:

- 1) przestrzegać zasad naboru młodzieży uzdolnionej sportowo do kadry wojewódzkiej,
- 2) zwiększyć zakres szkoleń trenerów i instruktorów, mających na celu podnoszenie kwalifikacji i poszerzenie wiedzy o treningu.

Dyrektorzy szkół mistrzostwa sportowego powinni:

- 1) prowadzić szkolenie w oparciu o programy dopuszczone do użytku szkolnego,
- 2) ujmować środki finansowe, przekazywane przez związki sportowe, w planie finansowym szkoły,
- 3) uwzględniać, w tematyce nadzoru pedagogicznego, realizację programów szkolenia sportowego.

Dyrektorzy ośrodków przygotowań olimpijskich COS powinni:

- 1) podjąć działania, we współpracy z Ministrem Sportu i polskimi związkami sportowymi, mające na celu pełniejsze wykorzystanie bazy sportowej COS oraz zintensyfikować działalność marketingową na rzecz wykorzystania tej bazy na cele sportowe przez inne podmioty,
- 2) rozważyć możliwość weryfikacji cenników na wynajem obiektów sportowych, bazy diagnostycznej i odnowy biologicznej ośrodków pod kątem dostosowania do warunków rynkowych,
- 3) uregulować stan prawny obiektów należących do ośrodków.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

Organizacja sportu wyczynowego

1. W okresie objętym kontrolą podstawowe znaczenie dla funkcjonowania sportu w Polsce miały przepisy ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej⁵ oraz ustawy z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu⁶.

Przepisy ustawy o kulturze fizycznej – w wersji obowiązującej do dnia 31 sierpnia 2005 r. - określały zasady działalności w sferze kultury fizycznej, zadania organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, stowarzyszeń kultury fizycznej i ich związków oraz innych podmiotów w zakresie zapewnienia m.in. prawidłowej realizacji wychowania fizycznego i uprawiania sportu.

2. W myśl uchylonego z dniem 1 września 2005 r. art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o kulturze fizycznej – związkiem sportowym o zasięgu ogólnokrajowym, działającym tylko w jednej dyscyplinie lub dziedzinie sportu, był polski związek sportowy, a w danej dyscyplinie lub dziedzinie sportu mógł działać tylko jeden polski związek sportowy⁷.

Polski związek sportowy mógł być utworzony za zezwoleniem Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu, który zatwierdzał statut związku oraz wszelkie jego zmiany (art. 10 ust. 4 ustawy o kulturze fizycznej – uchylony z dniem 1 września 2005 r.).

Zgodnie z art. 10 ust. 5 ustawy o kulturze fizycznej – uchylonym z dniem 1 września 2005 r. - do zadań polskiego związku sportowego należały w szczególności następujące zadania:

- 1) organizacja i realizacja współzawodnictwa sportowego,
- 2) nadawanie klubom sportowym licencji uprawniających do udziału we współzawodnictwie sportowym,
- 3) reprezentowanie, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych dla Polskiego Komitetu Olimpijskiego⁸, sportu polskiego w międzynarodowych organizacjach sportowych oraz organizowanie udziału w międzynarodowym współzawodnictwie sportowym,
- 4) przygotowanie kadry narodowej do uczestnictwa w międzynarodowym współzawodnictwie sportowym.

Stowarzyszenie kultury fizycznej oraz związek sportowy podlegały obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego oraz uzyskiwały osobowość prawną z chwilą uzyskania

⁵ Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889, ze zm.), zwana dalej „ustawą o kulturze fizycznej”.

⁶ Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu (Dz. U. Nr 93, poz. 820, ze zm.), uchylona z dniem 1 września 2005 r., zwana dalej „ustawą o Polskiej Konfederacji Sportu”. Ustawa ta obowiązywała do dnia 31 sierpnia 2005 r., do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. Nr 155, poz. 1298).

⁷ Minister Edukacji Narodowej w rozporządzeniu z dnia 18 stycznia 2001 r. określił wykaz dyscyplin i dziedzin sportu, w których mogą działać polskie związki sportowe oraz szczegółowych warunków i trybu udzielania zezwoleń na tworzenie polskich związków sportowych (Dz. U. Nr 8, poz. 67).

⁸ Zgodnie z uchylonym z dniem 1 września 2005 r. art. 11 ust. 1 ustawy o kulturze fizycznej, do zadań Polskiego Komitetu Olimpijskiego należało m.in. zapewnienie udziału reprezentacji kraju w igrzyskach olimpijskich, propagowanie zasad olimpizmu, reprezentowanie polskiego sportu w Międzynarodowym Komitecie Olimpijskim oraz wobec narodowych komitetów olimpijskich i innych międzynarodowych organizacji.

wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego⁹. Stowarzyszenia kultury fizycznej i związki sportowe działały na zasadach przewidzianych w ustawie Prawo o stowarzyszeniach¹⁰, w zakresie nieuregulowanym w ustawie o kulturze fizycznej (art. 8 ust. 3 – uchylony z dniem 1 września 2005 r.).

3. W czerwcu 2002 r. zlikwidowano Urząd Kultury Fizycznej i Sportu, a realizację zadań w zakresie sportu wyczynowego przejęła Polska Konfederacja Sportu, zgodnie z ustawą o Polskiej Konfederacji Sportu. Konfederacja funkcjonowała jako państwowa osoba prawna zaliczana do sektora finansów publicznych, której celem - w myśl uchylonego z dniem 1 września 2005 r. art. 1 ust. 2 ustawy o kulturze fizycznej - było tworzenie warunków do funkcjonowania, rozwoju i promocji sportu wyczynowego¹¹, w tym profesjonalnego¹².

Polska Konfederacja Sportu, funkcjonująca do dnia 31 sierpnia 2005 r., realizowała wymienione cele we współpracy z polskimi związkami sportowymi i innymi podmiotami działającymi w dziedzinie sportu wyczynowego oraz z jednostkami samorządu terytorialnego, a nadzór nad Konfederacją sprawował minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu (art. 1 ust. 3 i art. 3 ustawy o Polskiej Konfederacji Sportu – uchylonej z dniem 1 września 2005 r.)¹³.

W myśl art. 4 ust. 1 ww. ustawy, do zadań b. Polskiej Konfederacji Sportu m.in. należała:

- 1) koordynacja i dofinansowanie przygotowań kadry narodowej do udziału w igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach świata i Europy oraz w innych imprezach międzynarodowych o podobnej randze,
- 2) finansowanie stypendiów sportowych dla członków kadry narodowej i olimpijskiej,
- 3) koordynacja i dofinansowanie szkolenia uzdolnionej młodzieży, uprawiającej sport wyczynowo,
- 4) uczestnictwo w programach mających na celu m.in. zapewnienie zawodnikom kadry narodowej opieki medycznej, fizjoterapeutycznej i odnowy biologicznej,
- 5) inicjowanie działań na rzecz sportu, dotyczących w szczególności: rozwoju ośrodków szkolenia sportowego, rozwoju form szkolenia oraz doskonalenia trenerów i instruktorów sportu, wykorzystania osiągnięć nauki w sporcie,
- 6) inicjowanie działań na rzecz międzynarodowej współpracy sportowej.

Zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy o kulturze fizycznej (uchylonego 1 września 2005 r.), organem nadzorującym działalność polskich związków sportowych o zasięgu ogólnokrajowym, działającym w wielu dyscyplinach lub dziedzinach sportu był Prezes Polskiej Konfederacji Sportu. Organ nadzorujący mógł dokonywać kontroli działalności stowarzyszenia kultury fizycznej i związku sportowego (art. 15 ust. 3 ustawy o kulturze fizycznej, uchylony z dniem 1 września 2005 r.)¹⁴.

⁹ Szczegółowe warunki i tryb udzielania zezwoleń na tworzenie polskich związków sportowych określało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 stycznia 2001 r. (Dz. U. Nr 8, poz. 67, ze zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, ze zm.), zwana dalej „ustawą Prawo o stowarzyszeniach”.

¹¹ W myśl art. 3 ust. 4 ustawy o kulturze fizycznej, sport wyczynowy jest formą działalności człowieka, podejmowaną dobrowolnie, w drodze rywalizacji, dla uzyskania maksymalnych wyników sportowych.

¹² Sport profesjonalny jest rodzajem sportu wyczynowego, uprawianym w celach zarobkowych (art. 3 ust. 5 ustawy o kulturze fizycznej).

¹³ Z dniem wejścia w życie ustawy o sporcie kwalifikowanym zlikwidowano Polską Konfederację Sportu.

¹⁴ Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o sporcie kwalifikowanym, nadzór nad działalnością polskich związków sportowych sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu.

4. Od dnia 1 września 2005 r. zasady prowadzenia działalności w zakresie sportu kwalifikowanego, zasady uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym, a także zadania organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie organizacji uprawiania sportu kwalifikowanego i współzawodnictwa sportowego określa ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym¹⁵.

W myśl art. 3 pkt 3 tej ustawy, sport kwalifikowany jest formą aktywności człowieka związaną z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Ustawa - w art. od 4 do 27 - określa strukturę organizacyjną sportu kwalifikowanego.

5. Zgodnie z § 1 pkt 2 zarządzenia nr 13 Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 27 sierpnia 2003 r.¹⁶, zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia Centralnego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku¹⁷ do zadań COS¹⁸ należy w szczególności: tworzenie optymalnych warunków organizacyjnych, ekonomicznych i technicznych dla potrzeb szkolenia sportowego; zapewnienie bazy materialno – technicznej i usług dla potrzeb centralnego szkolenia sportowego; współudział w organizacji centralnych zawodów sportowych oraz świadczenie innych usług w zakresie kultury fizycznej i sportu.

Zgodnie z § 7 regulaminu organizacyjnego COS¹⁹ dla wykonania powyższych zadań COS m.in. buduje, utrzymuje w gotowości eksploatacyjnej, konserwuje i remontuje obiekty sportowe, udostępnia dla zgrupowań centralnego szkolenia sportowego: urządzenia treningowe, internaty sportowe, sprzęt sportowy i pomoce szkoleniowe, aparaturę medyczną i odnowy biologicznej oraz świadczy usługi związane z organizacją centralnych zgrupowań szkoleniowych, centralnych zawodów sportowych oraz metodyką szkolenia sportowego. W skład COS wchodzi działające w formie oddziałów, ośrodki przygotowań olimpijskich w: Spale, Szczyrku, Wałczu, Władysławowie i Zakopanem. Wyspecjalizowaną jednostką COS do programowania i realizowania zadań metodyczno – szkoleniowych w sporcie jest Pion Programowo – Sportowy. Do jego zadań należy: metodyka szkolenia oraz analizy wyników sportowych, szkolenie i doskonalenie kadr kultury fizycznej, upowszechnianie wiedzy o teorii i metodyce treningu poprzez działalność wydawniczą.

Organizacja szkolenia sportowego młodzieży.

1. W myśl § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego²⁰, zwanego dalej „rozporządzeniem o szkołach sportowych”, szkołą mistrzostwa sportowego jest szkoła, która prowadzi szkolenie sportowe w jednej lub kilku dyscyplinach sportu, w co najmniej jednym oddziale, w kolejnych co najmniej trzech klasach danego typu szkoły. Liczba uczniów w oddziale szkoły mistrzostwa sportowego jest uzależniona od możliwości zebrania uczniów o zbliżonym poziomie sportowym.

¹⁵ Dz. U. Nr 155, poz. 1298.

¹⁶ Dz. Urz. MENiS Nr 4, poz. 23.

¹⁷ Zarządzenie Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 2 grudnia 1969 r. w sprawie utworzenia Centralnego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku (Dz. Urz. GKKFiT z 1969 r. Nr 12, poz. 38, ze zm.).

¹⁸ Zarządzeniem nr 28 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 30 kwietnia 1975 r. - w nazwie Centralny Ośrodek Sportu, Turystyki i Wypoczynku skreślono wyrazy „Turystyki i Wypoczynku”.

¹⁹ Załącznik do zarządzenia nr 3/2003 Dyrektora Naczelnego Centralnego Ośrodka Sportu z dnia 15 grudnia 2003 r.

²⁰ Dz. U. Nr 126, poz. 1078.

Szkołami sportowymi i szkołami mistrzostwa sportowego mogą być szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży (§ 2 ust. 3 powołanego rozporządzenia).

Warunkiem utworzenia klasy lub szkoły sportowej oraz szkoły mistrzostwa sportowego jest posiadanie obiektów lub urządzeń sportowych niezbędnych dla realizacji szkolenia sportowego (§ 3 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Szkolenie sportowe może być także realizowane z wykorzystaniem obiektów lub urządzeń sportowych innych jednostek organizacyjnych, na podstawie umowy zawartej pomiędzy organem prowadzącym szkołę a daną jednostką (§ 3 ust. 2 powołanego rozporządzenia).

Zgodnie z § 4 ust. 1 i 2 wymienionego rozporządzenia, szkolenie sportowe w klasach i szkołach sportowych oraz szkołach mistrzostwa sportowego prowadzone jest w ramach zajęć sportowych, według programów szkolenia sportowego opracowanych dla poszczególnych dyscyplin sportu. Klasy i szkoły sportowe oraz szkoły mistrzostwa sportowego realizują programy szkolenia sportowego równoległe z programem kształcenia ogólnego, właściwym dla danego typu szkoły. W ramach programu szkolenia sportowego szkoła organizuje dla uczniów obozy szkoleniowe (§ 4 ust. 3 rozporządzenia).

Klasy i szkoły sportowe oraz szkoły mistrzostwa sportowego mogą realizować program szkolenia sportowego we współpracy z polskimi związkami sportowymi, klubami sportowymi, innymi stowarzyszeniami kultury fizycznej lub szkołami wyższymi prowadzącymi studia na kierunku wychowanie fizyczne (§ 5 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Współpraca ta może dotyczyć w szczególności pomocy szkoleniowej, wzajemnego udostępniania obiektów lub urządzeń sportowych, korzystania z opieki medycznej i odnowy biologicznej, prowadzenia badań diagnostycznych, a także tworzenia warunków do uczestnictwa uczniów w zawodach krajowych i międzynarodowych (§ 5 ust. 2 ww. rozporządzenia). Warunki współpracy określa umowa zawarta pomiędzy organem prowadzącym szkołę a właściwym polskim związkiem sportowym, klubem sportowym, innym stowarzyszeniem kultury fizycznej lub szkołą wyższą prowadzącą studia na kierunku wychowanie fizyczne (§ 5 ust. 3 ww. rozporządzenia).

2. Do jednostek otrzymujących dotacje z budżetu państwa na realizację zadań zleconych mają zastosowanie przepisy ustawy o rachunkowości²¹, określające m.in.: zakres obowiązującej rachunkowości oraz osoby odpowiedzialne za wykonywanie obowiązków w tym zakresie²², zasady dokumentowania wydatków²³ i prowadzenia zapisów w księgach rachunkowych. Minister Finansów określił szczegółowe zasady rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej, w tym stowarzyszeń i fundacji²⁴. Podmioty realizujące zadania zlecone są zobowiązane do wyodrębnienia w ewidencji księgowej środków otrzymanych na realizację umowy²⁵.

3. Program szkolenia i współzawodnictwa młodzieży uzdolnionej sportowo oraz jego założenia organizacyjne i finansowe w okresie objętym kontrolą były corocznie

²¹ Por. art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U z 2002 r. Nr 76, poz. 694, ze zm.).

²² Art. 4 ustawy o rachunkowości.

²³ Art. 20 – 22 ustawy o rachunkowości.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek niebędących spółkami handlowymi, nieprowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 137, poz. 1539, ze zm.).

²⁵ Por. art. 16 ust. 5 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, ze zm.).

opracowywane w materiałach Departamentu Strategii Rozwoju Sportu b. MENiS²⁶, zatwierdzanymi przez właściwego podsekretarza stanu. Zgodnie z tymi założeniami program był dofinansowany ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (a wcześniej ze środków z dopłat do gier liczbowych) i nadzorowany przez b. MENiS, a realizowany na podstawie uzgodnień pomiędzy właściwymi marszałkami wojewódzkimi i Ministerstwem, 16 wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeń kultury fizycznej, przy współpracy z klubami sportowymi, placówkami szkolnymi i polskimi związkami sportowymi, w trzech kategoriach wiekowych: juniora młodszego, juniora i młodzika.

Finansowanie zadań zleconych.

1. Finansowanie ze środków budżetu państwa zadań zleconych do wykonania jednostkom niezaliczonym do sektora finansów publicznych regulują przepisy ustawy o finansach publicznych²⁷. Ustawa ta nie określiła zakresu zadań, jakie mogą być zlecane jednostkom niezaliczonym do sektora finansów publicznych.

Stosownie do art. 71 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, podstawą uzyskania przez jednostkę niezaliczoną do sektora finansów publicznych dotacji celowej na realizację zadań zleconych jest umowa zawarta z dysponentem części budżetowej. W art. 71 ust. 2 ww. ustawy zapisano, co tego rodzaju umowa powinna określić. Przepis art. 71 ust. 2 stosuje się odpowiednio do umów zawieranych przez jednostki samorządu terytorialnego z podmiotami, którym zlecają zadania finansowane z ich budżetów (art. 118 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy).

W zakresie dotacji udzielonych z budżetu państwa i wykorzystywanych niezgodnie z przeznaczeniem lub pobranych w nadmiernej wysokości, ustawa o finansach publicznych w art. 93 wprowadziła następujące uregulowania:

- 1) dotacje te podlegają zwrotowi do budżetu państwa wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w terminie do dnia 28 lutego następnego roku, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej,
- 2) odsetki te nalicza się odpowiednio od dnia przekazania dotacji z budżetu państwa lub stwierdzenia nieprawidłowości naliczenia dotacji,
- 3) w przypadku pobrania dotacji w nadmiernej wysokości, zwrotowi do budżetu państwa podlega ta część dotacji, która została nadmiernie pobrana,
- 4) wykorzystanie dotacji niezgodnie z przeznaczeniem wyklucza prawo do ubiegania się o przyznanie dotacji przez kolejne trzy lata.

2. Istotne znaczenie dla funkcjonowania sportu w Polsce mają rozwiązania prawne, które umożliwiają pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na realizację zadań w zakresie kultury fizycznej. Tego rodzaju możliwości zostały określone w przepisach ustawy z dnia 29 lipca 1992 r. o grach i zakładach wzajemnych²⁸. Utworzony na podstawie wymienionej ustawy środek specjalny stanowił istotny element finansowania sportu i przeznaczony był na modernizację, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych oraz rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży niepełnosprawnych.

Gospodarka finansowa ww. środkami, była prowadzona przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i sportu w formie określonej w art. 21 ustawy o finansach

²⁶ Materiały publikowane były na stronach internetowych b. MENiS (www.menis.gov.pl) oraz przekazywane do wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeń kultury fizycznej.

²⁷ Ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148, ze zm.), zwana dalej „ustawą o finansach publicznych”. Od dnia 1 stycznia 2006 r. obowiązuje ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, ze zm.).

²⁸ Ustawa z dnia 29 lipca 1992 o grach i zakładach wzajemnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 4, poz. 27, ze zm.), zwana dalej „ustawą o grach i zakładach wzajemnych”.

publicznych (art. 47b ust. 2 i 2a przywołanej ustawy – uchylony z dniem 1 stycznia 2005 r.).

3. Szczegółowe zasady dofinansowywania modernizacji, remontów i inwestycji obiektów sportowych, a także rozwijania sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, trybu składania wniosków o dofinansowanie oraz przekazywania środków na realizację zadań i ich rozliczania zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2003 r.²⁹ Na dofinansowywanie modernizacji, remontów i inwestycji obiektów sportowych przeznaczono do 70% przychodów z dopłat, a na rozwijanie sportu wśród dzieci i młodzieży i rozwijanie sportu osób niepełnosprawnych (z zastrzeżeniem ust. 2) – pozostałe środki (§ 1 ust. 1 pkt 1 ww. rozporządzenia).

W myśl § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia, w ramach środków z dopłat do stawek w grach liczbowych wyodrębniono rezerwę w wysokości 5% środków przed ich podziałem na dofinansowywanie określonych w rozporządzeniu zadań. Środki te pozostawały w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i sportu i mogły być wykorzystywane w sytuacjach wyjątkowych, wymagających natychmiastowego wsparcia finansowego. W postanowieniach § 4 rozporządzenia określono przeznaczenie środków z dopłat, a w § 7 ust. 3-5 rozporządzenia określono warunki jakie powinien spełniać wniosek o dofinansowanie zadań.

Wniosek o dofinansowanie zadań z zakresu rozwijania sportu dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych środkami z dopłat, zaakceptowany odpowiednio przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i sportu lub b. Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu, stanowił podstawę do zawarcia umowy z wnioskodawcą (§ 8 ust. 1 rozporządzenia).

Jeżeli przy realizacji zadania dofinansowywanego ze środków z dopłat zostały osiągnięte dochody nieprzewidziane w umowie, wnioskodawca był obowiązany do powiadomienia organu udzielającego dofinansowania i przedstawienia propozycji ich zagospodarowania (§ 12 ust. 1 rozporządzenia). Po rozpatrzeniu propozycji wnioskodawcy, strony mogły, w formie aneksu do umowy, rozszerzyć zakres rzeczowy realizowanego zadania, albo odpowiednio zmniejszyć kwotę dofinansowania (§ 12 ust. 2 rozporządzenia).

W myśl § 13 ust. 1 wymienionego rozporządzenia, wnioskodawcy realizujący zadania z zakresu rozwijania sportu dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych mogli przeznaczyć na koszty pośrednie nie więcej niż 10% kosztów bezpośrednich, związanych z realizacją zadania, dofinansowywanych ze środków z dopłat, w tym wynagrodzeń osób obsługujących te zadania. Wysokość kosztów pośrednich pokrywanych ze środków z dopłat ustalano, po ich szczegółowej analizie, w drodze negocjacji przed podpisaniem umowy, z uwzględnieniem rodzaju i specyfiki zadania.

Organ udzielający dofinansowania był uprawniony do przeprowadzania kontroli realizacji umów o dofinansowanie ze środków z dopłat według zasad określonych w § 14 ust. 2-6 powołanego rozporządzenia. Wnioskodawca był obowiązany do przedstawienia organowi udzielającemu dofinansowania rozliczenia realizacji zadania pod względem rzeczowym i finansowym zgodnie z treścią umowy, w terminie 30 dni od zakończenia zadania (§ 15 ust. 1 powołanego rozporządzenia).

W przypadku niewykonania lub częściowego niewykonania zadania, środki z dopłat podlegały zwrotowi na rachunek organu udzielającego dofinansowania w części proporcjonalnej do stopnia niewykonania umowy w terminach określonych w ust. 1, w przypadku inwestycji – całkowitemu zwrotowi (§ 15 ust. 2 powołanego rozporządzenia).

²⁹ Rozporządzenie z dnia 15 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad dofinansowywania modernizacji, remontów i inwestycji obiektów sportowych oraz rozwijania sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, trybu składania wniosków o dofinansowanie oraz przekazywania środków na realizację zadań i ich rozliczania (Dz. U. Nr 5, poz. 48, ze zm.) – uchylone z dniem 1 stycznia 2005 r.

Niewykorzystane środki z dopłat podlegały zwrotowi na rachunek organu udzielającego dofinansowania w terminie 7 dni od dnia zakończenia finansowania zobowiązań związanych z realizacją zadania, w przypadku inwestycji – nie później niż w terminie 50 dni od daty odbioru końcowego inwestycji (§ 15 ust. 3 rozporządzenia).

Środki z dopłat, przeznaczone na dofinansowanie, wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, podlegały zwrotowi na rachunek organu udzielającego dofinansowania nie później niż do dnia 28 lutego następnego roku, wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od daty stwierdzenia wykorzystania środków niezgodnie z przeznaczeniem (§ 15 ust. 4 wymienionego rozporządzenia).

Wnioskodawca, który wykorzystał środki z dopłat niezgodnie z przeznaczeniem nie miał prawa do ubiegania się o dofinansowanie z tych środków przez kolejne trzy lata (§ 15 ust. 5 tegoż rozporządzenia).

4. W dniu 1 stycznia 2005 r. weszła w życie ustawa z dnia 25 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 273, poz. 2703). Przepisy tej ustawy zlikwidowały środki specjalne z obszaru kultury fizycznej i sportu, zastępując je państwowymi funduszami celowymi. Ustawą tą zmieniono m.in. ustawę o grach i zakładach wzajemnych, tworząc Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej (art. 47d) oraz ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231, ze zm.), tworząc Fundusz Zajęć Sportowo – Rekreacyjnych dla Uczniów.

W myśl art. 47d ustawy o grach i zakładach wzajemnych, funkcjonujący od 1 stycznia 2005 r. Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej jest państwowym funduszem celowym, którego wydatki są przeznaczone na modernizację, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych oraz rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych.

W rozporządzeniu z dnia 11 lutego 2005 r. w sprawie dofinansowania zadań ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej³⁰ Minister Edukacji Narodowej i Sportu określił szczegółowe warunki uzyskiwania dofinansowania na modernizację, remonty i inwestycje obiektów sportowych oraz rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, tryb składania wniosków oraz przekazywania środków na realizację zadań³¹.

³⁰ (Dz. U. Nr 28, poz. 237)

³¹ Rozporządzenie opublikowane w Dzienniku Ustaw Nr 28, poz. 237 z dnia 16 lutego 2005 r. weszło w życie z dniem ogłoszenia.

3.2. Istotne ustalenia kontroli

1. Wydatki budżetu państwa na sport, wynoszące w 2002 r. kwotę 113,7 mln zł, znacząco zwiększały się od 2003 r. W 2003 r. osiągnęły poziom 135,8 mln zł, w 2004 r. – 156,3 mln zł (tj. więcej o 15,1%), a w 2005 r. – 175,5 mln zł (tj. więcej o 12,3% niż w 2004 r.).

Coraz większe kwoty przeznaczano również na sport ze środka specjalnego: w 2003 r. – 450,9 mln zł, w 2004 r. – 450,0 mln zł (tj. więcej o 2%) i w 2005 r. – 477 mln zł (tj. więcej o 3,8% niż w 2004 r.).

Łącznie wielkość środków publicznych (budżet państwa i środki specjalne), przeznaczonych na sport, kształtowała się w wysokości: w 2003 r. – 586,7 mln zł, w 2004 r. – 616,3 mln zł (tj. więcej o 5%) i w 2005 r. – 653,1 mln zł (tj. więcej o 6% niż w 2004 r.).

2. W skontrolowanym okresie środki publiczne przeznaczone na sport, otrzymały:

- 1) polskie związki sportowe – 346,8 mln zł (22,7% ogółu środków przeznaczonych na sport), w tym związki skontrolowane przez NIK – 214,0 mln zł (61,7% środków przekazanych wszystkim polskim związkom sportowym),
- 2) ośrodki przygotowań olimpijskich COS – 66,0 mln zł (4,3% ogółu środków przeznaczonych na sport),
- 3) wojewódzkie interdyscyplinarne stowarzyszenia kultury fizycznej – 113,7 mln zł (7,4% ogółu środków przeznaczonych na sport), w tym stowarzyszenia skontrolowane przez NIK – 55,7 mln zł (49% środków przekazanych wszystkim stowarzyszeniom),
- 4) publiczne szkoły mistrzostwa sportowego – 21,1 mln zł (1,4% ogółu środków przeznaczonych na sport), w tym szkoły skontrolowane przez NIK – 14,0 mln zł (66,4% środków przekazanych wszystkim publicznym szkołom mistrzostwa sportowego).

3.2.1. Organizacja i finansowanie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeniach kultury fizycznej – kadra wojewódzka

1. W okresie objętym kontrolą podstawowymi formami realizacji programu szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo były:

- 1) szkolenie wojewódzkie juniorów młodszych i juniorów – kadra wojewódzka juniorów (KWJ)
- 2) szkolenie wojewódzkie młodzików – kadra wojewódzka młodzików (KWM),
- 3) szkolenie i nauka w placówkach szkolnictwa sportowego (szkoły mistrzostwa sportowego, niepubliczne szkoły mistrzostwa sportowego, ośrodki szkolenia sportowego młodzieży),
- 4) dofinansowanie płac szkoleniowców najefektywniej pracujących z dziećmi i młodzieżą – program Trener.

Podsumowaniem efektów szkolenia sportowego były zawody sportowe w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży, które obejmowały: Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików (MMM), Ogólnopolską Olimpiadę Młodzieży (OOM) / Mistrzostwa Polski Juniorów młodszych (MPJmł), Mistrzostwa Polski Juniorów (MPJ) oraz Młodzieżowe Mistrzostwa Polski (MMP).

2. Organizacja szkolenia i współzawodnictwa sportowego określana była corocznie przez b. MENiS, po konsultacjach z Polską Federacją Sportu Młodzieżowego (wcześniej z Komisją Sportu Dzieci i Młodzieży powoływaną przez prezesa b. UKFiS), jako „Program szkolenia i współzawodnictwa młodzieży uzdolnionej w roku...”. Założenia organizacyjne i finansowe realizowane przez Departament Strategii Rozwoju Sportu”, akceptowany przez dyrektora departamentu i właściwego podsekretarza stanu, nadzorującego pion sportowy w b. MENiS.

W ocenie NIK, systemowe rozwiązania szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo, łączące w jednolitą całość efekty szkolenia klubowego, wojewódzkiego, szkół mistrzostwa sportowego oraz polskich związków sportowych, potwierdzają wysokie wyniki sportowe polskiej młodzieży uzyskiwane corocznie na mistrzostwach świata i Europy juniorów. Od kilku lat w podsumowaniu wyników mistrzostw świata i Europy juniorów Polska plasuje się na 3-5 miejscu w świecie. Jest to, zdaniem NIK, w dużej mierze efekt szkolenia wojewódzkiego, a wcześniej makroregionalnego.

3. W ramach realizowanego przez b. MENiS zadania pn. „Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo”, finansowanego ze środka specjalnego z dopłat do gier liczbowych (od 2005 r. z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej), prowadzone było m.in. szkolenie kadr wojewódzkich³². Obejmowało ono dofinansowanie szkolenia kadr wojewódzkich w kategoriach junior młodszy i junior oraz młodzik³³. Szkoleniem wojewódzkim objęci byli uzdolnieni zawodnicy reprezentujący dyscypliny olimpijskie oraz niektóre szeroko uprawiane i popularne inne dyscypliny sportu, mające realną szansę znalezienia się w programie Igrzysk Olimpijskich.

4. Z materiałów b. MENiS³⁴ wynika, że szkolenie kadry juniorów w województwach prowadzone było w kategorii juniora młodszego oraz juniora. Głównym celem tego szkolenia było wyłonienie i jak najlepsze przygotowanie uzdolnionych młodych zawodników i przekazanie ich do dalszego szkolenia w ramach kadry narodowej juniorów (obecnie kadry C), prowadzonej przez polskie związki sportowe. We wszystkich województwach powoływano trenerów koordynatorów programujących i prowadzących szkolenie młodzieży, głównie w formie obozów i konsultacji.

Polskie związki sportowe opracowują założenia szkolenia młodzieży w systemie wojewódzkim dla swojej dyscypliny sportu, zatwierdzają corocznie trenerów wojewódzkich oraz opracowany przez nich program szkolenia, a także proponowany skład osobowy kadry zawodniczej. Zawodnicy szkoleni byli średnio 48 dni w sportach indywidualnych i 35 dni w grach zespołowych. Podziału środków finansowych na dany rok dokonywano na podstawie wyników współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży, osiągniętych przez województwa w roku poprzednim w dwóch kategoriach wiekowych: juniora i juniora młodszego, z uwzględnieniem korekt zaproponowanych przez polskie związki sportowe. Przy ustalaniu limitów osobowych na poszczególne dyscypliny brano pod uwagę m.in. takie czynniki, jak: zasięg dyscypliny w kraju, udział dyscypliny w programie olimpijskim, liczbę zawodników niezbędną do ustalenia reprezentacji narodowej oraz wyniki światowe dyscypliny.

5. Z danych b. MENiS wynika, że w okresie objętym kontrolą na szkolenie kadr wojewódzkich w kategoriach junior młodszy i junior oraz młodzik przeznaczono ze środków Ministerstwa pochodzących ze środka specjalnego z dopłat do gier liczbowych (Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej) ogółem 113.737,3 tys. zł. W latach 2003 – 2004 przeszkolono

³² Od 1 września 2005 r. zadanie to realizuje Departament Sportu Młodzieżowego Ministerstwa Sportu.

³³ Reaktywowany w 1995 r. system szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo - kadra makroregionalna został w 2000 r. zmodyfikowany. W 1999 r. Departament Sportu Dzieci i Młodzieży b. UKFiS nawiązał współpracę z 16 wojewódzkimi interdyscyplinarnymi stowarzyszeniami kultury fizycznej, które przejęły od makroregionalnych związków stowarzyszeń kultury fizycznej system szkolenia pod nazwą – kadra wojewódzka. Wskazany przez urzędy marszałkowskie i zaakceptowany przez b. UKFiS 16 wojewódzkim interdyscyplinarnym stowarzyszeniom kultury fizycznej powierzono szkolenie w kategorii juniora młodszego (w dyscyplinach indywidualnych) i młodzika. Przejściowo w 2000 r. szkolenie w grach zespołowych w kategorii junior młodszy oraz system współzawodnictwa koordynowały województwa będące dotąd wiodącymi w makroregionach. Od 2001 r. wszystkie województwa otrzymują środki zarówno na szkolenie, jak i współzawodnictwo.

³⁴ Informacja b. MENiS na posiedzenie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu Sejmu RP na temat rządowego programu szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo, w tym programu „Trener” oraz funkcjonowania systemu współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży z maja 2005 r.

ogółem 49.455 zawodników i zawodniczek (przy 43.360 planowanych)³⁵, w tym 16.441 w kategorii juniora młodszego i juniora oraz 32.814 młodzików. Przeprowadzono łącznie 16.218 akcji szkoleniowych (zgrupowań i konsultacji), które przeprowadziło ponad 8 tysięcy trenerów i instruktorów. W 2005 r. planowano objąć szkoleniem wojewódzkim ogółem 21.939 zawodników i zawodniczek (w tym: 6.939 w kategoriach juniora młodszego i juniora oraz 15.000 w kategorii młodzika)³⁶.

W objętych kontrolą 6 wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeniach kultury fizycznej, na szkolenie kadr wojewódzkich w kategoriach junior młodszy i junior oraz młodzik przeznaczono w badanym okresie ogółem 55.739,9 tys. zł. W latach 2003 – 2004 przeszkolono, w objętych kontrolą stowarzyszeniach, łącznie 24.971 zawodników i zawodniczek (z tego: 7.692 w kategoriach juniora młodszego i juniora oraz 17.279 w kategorii młodzika), wobec 21.894 zaplanowanych. Przeprowadzono łącznie 7.023 akcji szkoleniowych (zgrupowania i konsultacje), które prowadziło 3.830 trenerów i instruktorów. W 2005 r. planowano objąć szkoleniem wojewódzkim w tych stowarzyszeniach ogółem 10.928 zawodników i zawodniczek (w tym 3.294 w kategoriach juniora młodszego i juniora i 7.634 w kategorii młodzika).

Szkolenie to odbywało się na podstawie rocznych ramowych programów szkoleń w poszczególnych dyscyplinach sportu, opracowywanych przez trenerów koordynatorów i zatwierdzanych przez polskie związki sportowe (w przypadku wojewódzkiej kadry juniorów), bądź też przez pionierzy szkoleniowe stowarzyszeń (w przypadku wojewódzkiej kadry młodzików). Programy te dostosowano do założeń organizacyjnych i finansowych realizowanych przez b. MENiS, związanych ze szkoleniem i współzawodnictwem młodzieży uzdolnionej sportowo.

W 5 stowarzyszeniach (na 6 kontrolowanych) nie opracowywano wieloletnich planów szkolenia sportowego młodzieży dla poszczególnych dyscyplin sportu na terenie województwa, korzystając jedynie w tym zakresie z programów rozwoju dyscypliny sportu, jakimi dysponowały poszczególne okręgowe związki sportowe, a także z wniosków z własnej corocznej analizy szkolenia i wyników sportowych młodzieży. Obowiązek w tym zakresie wynikał z opracowywanych corocznie przez b. MENiS założeń programowych.

6. W 2 skontrolowanych stowarzyszeniach zasady naboru młodzieży uzdolnionej sportowo do kadry wojewódzkiej w większości dyscyplin nie uwzględniały, poza kryterium osiąganego wyniku sportowego, wszechstronnych predyspozycji do uprawiania danej dyscypliny sportu (stan zdrowia, ogólna sprawność fizyczna, warunki somatyczne i dyspozycje psychiczne).

- *W Łódzkiej Federacji Sportu nie opracowano jednolitego systemu kwalifikacji młodzieży do szkolenia w kategorii juniorów i młodzików, przewidzianego w „Organizacji szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w 2004 r.”. Przy naborze do kadry wojewódzkiej kierowano się tylko osiąganymi przez poszczególnych zawodników wynikami sportowymi, bez pełnego rozpoznania stanu ich zdrowia, warunków somatycznych, poziomu cech motorycznych i wolicjonalnych. Według wyjaśnień prezesa Federacji, przyczyną zaniechania specjalistycznych badań wytypowanej młodzieży był brak środków finansowych na ich przeprowadzenie.*
- *Z obowiązujących w Warszawsko – Mazowieckim Stowarzyszeniu Związków Sportowych zasad naboru i selekcji młodzieży uzdolnionej sportowo do kadr wojewódzkich wynikało, że przy powoływaniu kadr, oprócz podstawowego kryterium, jakim były wyniki sportowe, brano pod*

³⁵ W materiałach b. MENiS, przygotowanych na posiedzenie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu Sejmu RP w maju 2005 r. podano, że szkoleniem wojewódzkim objęto faktycznie znacznie więcej zawodników niż planowano, z uwagi na: wyjątkowo tanie przeprowadzanie zgrupowań, co pozwalało na powoływanie dodatkowych zawodników, dofinansowanie uzyskiwane od samorządów lokalnych i dołączanie do szkolenia perspektywicznych zawodników na koszt klubów.

³⁶ Do czasu opracowania informacji o wynikach kontroli Ministerstwo Sportu nie posiadało danych dotyczących liczby zawodników przeszkolonych w I półroczu 2005 r.

uwagę również wszechstronne predyspozycje do uprawiania danej dyscypliny sportu (stan zdrowia, ogólną sprawność fizyczną, warunki somatyczne i dyspozycje psychiczne,) jak też uwzględniano opinię trenerów prowadzących. Z przeanalizowanych zasad naboru w 33 dyscyplinach sportu (z ogółem 57 dyscyplin) wynikało, że zasady te w 12 dyscyplinach nie uwzględniały wszystkich ww. kryteriów, przy czym w 8 dyscyplinach (judo, kolarstwo, pięciobój nowoczesny, szermierka, lekka atletyka, pływanie, piłka nożna kobiet, żeglarstwo) jedynym kryterium naboru do kadry wojewódzkiej były wyniki sportowe lub opinia trenera. W dyscyplinie, włączonej do szkolenia w 2005 r., jaką był hokej na trawie, powoływanie kadry oparto jedynie na podstawie opinii trenerów dwóch Uczniowskich Klubów Sportowych.

7. W objętych kontrolą stowarzyszeniach opiekę szkoleniową nad uzdolnioną młodzieżą prowadziła kadra trenerska spełniająca wymogi określone przez b. MENiS. Polskie związki sportowe zatwierdzały trenerów koordynatorów, szkolących kadrę juniorów, a stowarzyszenia akceptowały trenerów szkolących młodzików.

W ocenie NIK, w skontrolowanych stowarzyszeniach, niewystarczający był zakres szkoleń trenerów i instruktorów, mający na celu podnoszenie kwalifikacji trenerskich i poszerzanie wiedzy o treningu, których organizatorem były badane stowarzyszenia.

- *Na przykład w Wielkopolskim Stowarzyszeniu Sportowym łączna liczba dni szkolenia 127 trenerów w 2003 r. wyniosła 18 dni, a 20 dni dla 92 trenerów w 2004 r. i 5 dni dla 118 trenerów w I półroczu 2005 r. Łódzka Federacja Sportu nie przeprowadzała w badanym okresie żadnych szkoleń trenerów, finansując jedynie koszty szkoleń organizowanych przez inne podmioty.*

8. Współpraca 5 skontrolowanych stowarzyszeń z polskimi związkami sportowymi miała charakter tylko formalny i sprowadzała się głównie, zgodnie z wytycznymi b. MENiS, do opracowywania przez związki założeń szkolenia młodzieży w systemie wojewódzkim dla swojej dyscypliny sportu, zatwierdzania trenerów koordynatorów oraz opracowywanych przez nich programów szkolenia, a także proponowanych przez stowarzyszenia składów osobowych kadr zawodniczych.

Szerszy zakres współpracy stwierdzono tylko w Warszawsko - Mazowieckim Stowarzyszeniu Związków Sportowych, w którym zawodnicy byli powoływani na organizowane przez 6 polskich związków sportowych zgrupowania szkoleniowe, a 3 inne związki prowadziły międzywojewódzkie szkolenie młodzieży w grach zespołowych z udziałem także zawodników z województwa mazowieckiego.

9. NIK pozytywnie ocenia wdrożenie Programu pn. „Trener”, przewidującego dodatkowe wynagradzanie najlepszych trenerów szkolących dzieci i młodzież w ramach szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo, gdy trudna sytuacja finansowa we wszystkich niemal klubach sportowych, zwłaszcza tych które pracują z młodzieżą, spowodowała znaczne obniżenie wynagrodzeń trenerów i instruktorów, a niejednokrotnie porzucanie pracy w sporcie przez wielu wybitnych, wykształconych i zdolnych trenerów. Podkreślić należy, że władze samorządowe, z uwagi na brak środków, tylko w niewielkim stopniu zabezpieczają finansowanie działalności klubów sportowych.

Z danych b. MENiS³⁷ wynika, że w 2003 r. na realizację tego programu przekazano kwotę 4 mln zł, a w 2004 r. kwotę 4,4 mln. zł. Dofinansowaniem objęto w tych latach łącznie 3.132 trenerów (1.512 w 2003 r. i w 1.620 w 2004 r.) z 38 dyscyplin sportu. Plan na 2005 r. przewidywał dofinansowanie programu w kwocie 4,6 mln zł. Środki b. MENiS w obu latach zostały przekazane na wniosek wojewódzkich stowarzyszeń kultury fizycznej, które po zasięgnięciu opinii zainteresowanych klubów, w uzgodnieniu z trenerem koordynatorem i akceptacji okręgowego związku sportowego w danej dyscyplinie,

³⁷ Dane zawarte w informacji b. MENiS na temat realizacji rządowego programu szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo, w tym programu „Trener” oraz funkcjonowania systemu współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w 2004 r., przekazanej na posiedzenie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu Sejmu RP w dniu 17 maja 2005 r.

przedstawiły szczegółowe listy osób, zawierające takie dane jak: klasa trenerska, klub, dyscyplina sportu i zdobyte punkty oraz wynikającą ze zdobytych punktów kwotę dofinansowania dla poszczególnych osób. W objętych kontrolą stowarzyszeniach dofinansowaniem w kwocie łącznej 1.756,5 tys. zł objęto 784 trenerów.

10. W ocenie NIK, kontrolowane stowarzyszenia prawidłowo wydatkowały i rozliczały środki b. MENiS, przekazane w ramach zawartych umów, na realizację zadań w zakresie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo – kadra wojewódzka oraz środków otrzymywanych na realizację Programu pn. „Trener”.

10. Kontrolowane stowarzyszenia dokonywały oceny prowadzonej pracy szkoleniowej z młodzieżą na corocznych konferencjach trenerów i na posiedzeniach zarządów, jednak, będące podstawą tych ocen kontrole zgrupowań szkoleniowych, były prowadzone nieregularnie i tylko w niewielkim zakresie.

- *Na przykład w Warszawsko – Mazowieckim Stowarzyszeniu Związków Sportowych w 2003 r. skontrolowano 20 zgrupowań (na 834 zgrupowania i konsultacje ogółem), w 2004 r. – 3 zgrupowania (na łączną liczbę 913). W I półroczu 2005 r. przeprowadzono kontrolę 12 zgrupowań (na 120 zorganizowanych). W ocenie NIK, sporadycznie przeprowadzane kontrole zgrupowań i konsultacji powodowały, że nadzór stowarzyszeń nad przebiegiem szkoleń był jedynie formalny i sprowadzał się do sprawdzania sprawozdań merytorycznych i finansowych.*

Letnie zgrupowania szkoleniowe, prowadzone przez stowarzyszenia, były wizytowane przez pracowników COS. W podsumowaniu wyników wizytacji oceniono, że większość zgrupowań miała zapewnione dobre lub bardzo dobre warunki szkoleniowe i bytowe. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły głównie obecności na zgrupowaniach zawodników spoza kadr wojewódzkich oraz braku książeczek zdrowia i badań lekarskich zawodników³⁸.

3.2.2. Szkolenie młodzieży uzdolnionej sportowo w szkołach mistrzostwa sportowo

1. W badanym okresie publiczne szkoły mistrzostwa sportowego funkcjonowały w ramach 32 jednostek organizacyjnych. Uczęszczało do nich w roku szkolnym 2002/2003 łącznie 5.793 uczniów, w roku 2003/2004 6.105 uczniów³⁹, zaś w następnym 6.427 uczniów. Uprawiali oni łącznie 19 dyscyplin sportu. Ministerstwo dofinansowało odpowiednio w 2003 r. szkolenie 1.379 uczniów tych szkół (23,8% uczniów ogółem) w wysokości 8.163,5 tys. zł, natomiast w 2004 r. zajęcia sportowe 1.238 uczniów (20,3%) na kwotę 8.866,4 tys. zł⁴⁰. W I półroczu 2005 r. dotacja dla publicznych szkół mistrzostwa sportowego wyniosła 4.101,7 tys. zł.

2. Do objętych kontrolą NIK 10 szkół mistrzostwa sportowego uczęszczało w roku szkolnym 2002/2003 łącznie 900 uczniów, w roku 2003/2004 - 915 uczniów, w następnym roku 1030 osób⁴¹. Ministerstwo dofinansowało w 2003 r. szkolenie sportowe 604 uczniów powyższych szkół na kwotę 3.603,8 tys. zł, w 2004 r. szkolenie 523 uczniów na kwotę 3.992,8 tys. zł, natomiast w 2005 r. zakładano dofinansowanie zajęć 512 uczniów na kwotę

³⁸ Dane opublikowane w „Sprawozdaniu z działalności Metodyczno – Szkoleniowej Pionu Programowo – Sportowego COS w roku 2004”.

³⁹ Stan odpowiednio na: 30 września 2002, 2003 r. i 2004 r. (źródło: Centrum Obliczeniowe MENiS na podstawie bazy danych GUS).

⁴⁰ Ponadto, b. MENiS dofinansował szkolenie w 8 niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego (sms) prowadzonych przez 5 związków sportowych (w 7 dyscyplinach) - 206 uczniów w 2003 r. na kwotę 7.750,0 tys. zł i 281 osób w 2004 r. na kwotę 7.646,0 tys. zł.

⁴¹ Uprawiali oni łącznie 18 dyscyplin sportowych.

4.752,6 tys. zł⁴². W roku szkolnym 2004/2005 najwięcej uczniów - 287 realizowało szkolenie sportowe w Zespole Szkół Mistrzostwa Sportowego w Poznaniu, a najmniej w Zespole Szkół w Czechowicach-Dziedzicach (28 uczniów).

Należy zaznaczyć, że w chwili obecnej szkoły mistrzostwa sportowego nie obejmują opieką zawodników sportów walki (boks, judo, taekwon-do, zapasy) oraz strzelectwa sportowego i podnoszenia ciężarów. Z kontroli NIK wynika, że żadna ze szkół mistrzostwa sportowego nie prowadziła szkolenia sportowego w łucznictwie.

3. Z objętych kontrolą polskich związków sportowych ze szkołami mistrzostwa sportowego nie współpracowało 6 związków⁴³ (w dyscyplinach prowadzonych w ramach tych związków nie funkcjonowały szkoły mistrzostwa sportowego).

Organizacja szkół mistrzostwa sportowego i szkolenia sportowego

1. NIK ocenia negatywnie organizację oddziałów mistrzostwa sportowego w 4 skontrolowanych szkołach⁴⁴. Oddziały te działały niezgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia o szkołach sportowych⁴⁵, stanowiącym, że szkołą mistrzostwa sportowego jest szkoła, która prowadzi szkolenie sportowe w jednej lub kilku dyscyplinach sportu, w co najmniej jednym oddziale, w kolejnych co najmniej trzech klasach danego typu szkoły⁴⁶. Takie rozwiązanie prawne ma w założeniu pozwolić na skuteczne łączenie kształcenia ogólnego ze szkoleniem sportowym na poziomie wyczynowym.

- *W Zespole Szkół nr 1 w Wałczu kształcenie i szkolenie sportowe odbywało się w Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego wyłącznie w klasie III.*
- *W Zespole Szkół w Czechowicach-Dziedzicach w badanych latach nie ujęto w ogóle w arkuszu organizacji szkoły mistrzostwa sportowego oraz nie wyodrębniono prawidłowo oddziałów mistrzostwa sportowego. „Uczniowie SMS” uczęszczali do Liceum Ogólnokształcącego i do Technikum, funkcjonującego w strukturze ZS, a w zajęciach sportowych uczestniczyło w badanych latach odpowiednio: 2, 3 i 4 uczniów Gimnazjum nr 1 niefunkcjonującego w strukturze Zespołu. Dyrektor szkoły wyjaśnił, że nie zorganizowano kształcenia w odrębnych oddziałach, ponieważ szkoła zgromadziła niewielką liczbą uczniów o tym samym poziomie sportowym.*
- *W Zespole Sportowych Szkół Ogólnokształcących w Gdyni nie utworzono odrębnych oddziałów na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum ogólnokształcącego. Uczennice uprawiające gimnastykę artystyczną uczęszczały do oddziałów klas sportowych poszczególnych typów szkół Zespołu. W Zespole Sportowych Szkół Ogólnokształcących (ZSSO) w Gdańsku nie ujęto w ogóle w arkuszu organizacji Szkoły Mistrzostw Sportowego, jak również nie wyodrębniono oddziałów mistrzostwa sportowego na poszczególnych etapach edukacji. Uczniowie uprawiający gimnastykę sportową mężczyzn uczęszczali do oddziałów klas*

⁴² Liczba dofinansowywanych uczniów według stanu odpowiednio na dzień 30 czerwca: 2003 r., 2004 r. i 2005 r.

⁴³ Polski Związek Bokserski, Polski Związek Jeździecki, Polski Związek Judo, Polski Związek Łuczniczy, Polski Związek Podnoszenia Ciężarów i Polski Związek Taekwondo-do.

⁴⁴ W Zespole Sportowych Szkół Ogólnokształcących (ZSSO) w Gdyni, w Zespole Sportowych Szkół Ogólnokształcących (ZSSO) w Gdańsku, w Zespole Szkół w Czechowicach-Dziedzicach (ZS) i w Zespole Szkół nr 1 (ZS) w Wałczu (na poziomie gimnazjum). W trzech pierwszych przypadkach dyrektorzy szkół nierzetelnie podawali w sprawozdaniach statystycznych, że funkcjonują w nich oddziały mistrzostwa sportowego.

⁴⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego (Dz. U. Nr 126, poz. 1078).

⁴⁶ Podstawową jednostką organizacyjną szkoły jest oddział w myśl § 5 ust. 1 załączników nr 2, 3 i 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów przedszkola oraz publicznych szkół, zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie ramowych statutów szkół” (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).

sportowych szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum ogólnokształcącego, zaś trenujący lekką atletykę i pływanie do ostatnich dwóch typów szkół wchodzących w skład Zespołu⁴⁷.

2. Dyrektorzy 6 szkół⁴⁸ nie określili w badanych latach w arkuszach organizacji obowiązkowego tygodniowego wymiaru godzin zajęć sportowych dla oddziałów mistrzostwa sportowego. Postępowanie to było niezgodne z wymogiem §10 ust. 1 załącznika nr 2, § 12 ust. 1 załącznika nr 3 i § 12 ust. 1 załącznika nr 4 rozporządzenia w sprawie ramowych statutów szkół stanowiącym, że szczegółową organizację nauczania określa arkusz organizacji, opracowany przez dyrektora, z uwzględnieniem szkolnego planu nauczania. Naruszało to także § 7 ust. 2 rozporządzenia o szkołach sportowych stanowiącym, że ustalenia obowiązkowego tygodniowego wymiaru godzin sportowych w tych szkołach dokonuje dyrektor w porozumieniu z organem prowadzącym, na podstawie programu szkolenia sportowego, z uwzględnieniem etapu szkolenia sportowego, dyscypliny lub dziedziny sportu oraz poziomu wyszkolenia uczniów.

Konsekwentnie tygodniowy wymiar godzin zajęć sportowych dla oddziałów mistrzostwa sportowego nie został także uwzględniony przez dyrektorów w 5 jednostkach⁴⁹ w szkolnym planie nauczania i tygodniowym rozkładzie zajęć. W badanych szkołach, za wyjątkiem LO-SMS Żyrardowie, gdzie trener i instruktorzy w ogóle nie prowadzili ewidencji zajęć treningowych, dokumentowano liczbę godzin zajęć sportowych, poprzez zapisy trenerów w tzw. dziennikach treningowych, a nie dziennikach lekcyjnych⁵⁰. W przypadku 3 szkół stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązkowego wymiaru liczby godzin zajęć sportowych. W ocenie NIK, nieprawidłowa organizacja szkół mistrzostwa sportowego była sankcjonowana przez organy prowadzące. Właściwe kuratoria oświaty nie poddały kontroli postanowień statutów pod kątem ich zgodności z przepisami prawa. Wadliwe arkusze organizacji badanych szkół zostały w kolejnych latach zaopiniowane przez właściwego kuratora oświaty⁵¹ i zatwierdzone przez organ prowadzący⁵² oraz przez rady pedagogiczne szkół⁵³.

⁴⁷ W trakcie kontroli w 1999 r. w tej szkole NIK stwierdziła, że nie utworzono odrębnych klas mistrzostwa sportowego; por. NIK, *Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania szkół mistrzostwa sportowego finansowanych przez Urząd Kultury Fizycznej i Sportu*, Warszawa 1999.

⁴⁸ Dotyczy to: ZS nr 1 w Wałczu, Zespołu Szkół Mistrzostwa Sportowego w Poznaniu (dopiero od roku 2004/2005), Liceum Ogólnokształcącego – Szkoły Mistrzostwa Sportowego (LO-SMS) w Żyrardowie, ZSSO Gdyni, ZSSO w Gdańsku i ZS w Czechowicach-Dziedzicach.

⁴⁹ Dotyczy to: ZSSO w Gdyni, ZSSO w Gdańsku, ZS nr 1 w Wałczu, ZSMS w Poznaniu, ZS w Czechowicach-Dziedzicach.

⁵⁰ W świetle postanowień § 7 ust.1 i § 8 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.), szkoła winna prowadzić dla każdego oddziału dziennik lekcyjny, w którym dokumentuje się przebieg nauczania w danym roku szkolnym. Zajęcia mogą być wpisywane w innym niż dziennik lekcyjny dokumencie, lecz ten winien być określony w statucie szkoły, co nie zostało określone w przypadku żadnej ze szkół.

⁵¹ Na przykład: wizytator opiniujący arkusz organizacji ZS w Czechowicach-Dziedzicach w ogóle nie badał stanu faktycznego. Przyjmował on wyjaśnienia dyrektora szkoły, że liczba godzin szkolenia sportowego w poszczególnych klasach jest zgodna z obowiązującym wymiarem, ponieważ zajęcia realizowane są równolegle w grupach wykonujących różniące się zadania treningowe, a ponadto uczniowie odbywają dodatkowe treningi w soboty i w niedziele.

⁵² Zgodnie z art. 31 ust. 1 pkt 6a i art. 41 ust. 2 pkt. 1 ustawy o systemie oświaty.

⁵³ Dotyczy to także pozytywnego opiniowania przez przywołane rady pedagogiczne sprzecznego z przepisami prawa tygodniowego rozkładu zajęć - §12 ust. 3 w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie ramowych statutów szkół (z wyłączeniem LO MS w Żyrardowie, gdzie rada pedagogiczna nie opiniowała tego dokumentu). W ZS w Czechowicach-Dziedzicach i ZSS nr 50 w Warszawie rady pedagogiczne nie opiniowały zarówno organizacji pracy, jak i tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych. W ZSOMS w Krakowie nie okazano kontrolerowi tygodniowych rozkładów zajęć za lata szkolne 2002/2003-2004/2005, ponieważ, według wyjaśnień dyrektora szkoły, nie były one archiwizowane.

Rekrutacja uczniów

1. W statutach 3 skontrolowanych szkół nie ustalono szczegółowych zasad rekrutacji kandydatów do klas mistrzostwa sportowego, co wynikało z §§ 18a i 18 załączników nr 3 i 4 powołanego rozporządzenia o ramowych statutach szkół, bądź (w 4 przypadkach)⁵⁴ uwzględniały one jedynie częściowo postanowienia w tym względzie, wynikające z przepisów § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych przedszkoli i szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie przyjmowania uczniów do szkół publicznych”), a następnie § 12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 20 lutego 2004 r. w tej sprawie⁵⁵.

W ocenie NIK, nieprawidłowością było nieprzestrzeganie wymogów rekrutacji (w różnym wymiarze przez 5 szkół), określonych przywołanymi wyżej przepisami prawnymi, w myśl których kandydaci do szkoły mistrzostwa sportowego powinni posiadać: zaświadczenia o bardzo dobrym stanie zdrowia, potwierdzonym zaświadczeniem lekarskim wydanym przez lekarza specjalistę w dziedzinie medycyny sportowej, zaliczenia prób (testów) sprawności fizycznej, zatwierdzonych przez polskie związki sportowe, współpracujące z daną szkołą, pisemnej zgody rodziców oraz uwzględnienia opinii trenera lub instruktora, prowadzącego zajęcia sportowe i opinii lekarza specjalisty wydającego zaświadczenie.

- *Wymogu dotyczącego zaliczenia prób (testów) sprawności fizycznej, zatwierdzonych przez właściwy związek sportowy, nie spełniono dla części uczniów w 4 szkołach: ZSSO w Gdyni, LO-SMS w Żyrardowie, ZSMS w Poznaniu, ZSS nr 50 w Warszawie), zaś wymogu posiadania pisemnej zgody rodziców w 2 szkołach: ZSSO w Gdańsku i ZSS nr 50 w Warszawie.*

2. W dwóch szkołach stwierdzono istotne nieprawidłowości w pracy komisji rekrutacyjno-kwalifikacyjnych.

- *W LO-SMS w Żyrardowie komisja nierzetelnie dokumentowała wyniki rekrutacji kandydatów do szkoły, przeprowadzonej na rok szkolny 2003/2004 i 2004/2005. W wyniku rekrutacji, spośród łącznie 47 kandydatów, do LOMS przyjęto 22 osoby (47%). W protokołach komisja nie podała żadnych przyczyn odmowy przyjęcia do szkoły 25 kandydatów.*
- *W ZSS nr 50 w Warszawie, pomimo obowiązku wynikającego z §16 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2001 r. w sprawie przyjmowania uczniów do szkół publicznych, a następnie §18 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w tej samej sprawie, nie sporządzano protokołów z postępowania kwalifikacyjnego. W Zespole brak było również dokumentacji o liczbie kandydatów ubiegających się o przyjęcie do LIX LOMS na rok szkolny 2003/2004 i 2004/2005.*

3. W ocenie NIK, o niewłaściwej polityce naboru oraz trudnościach w tym zakresie, może świadczyć liczba kandydatów mniejsza od liczby miejsc w szkole, co miało miejsce w przypadku 2 szkół: Zespołu Szkół Ogólnokształcących (ZSOMS) w Krakowie i Zespołu Szkół Sportowych (ZSS) w Zabrze⁵⁶ oraz zbliżona do liczby miejsc w 3 innych szkołach.

⁵⁴ Dotyczy to odpowiednio: ZS nr 1 w Wałcu (w zakresie Gimnazjum MS), ZSS nr 50 w Warszawie, LOMS w Żyrardowie oraz Zespołu Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego (ZSOMS) w Krakowie, ZSMS w Poznaniu, ZSSO w Gdyni, ZSSO w Gdańsku.

⁵⁵ Odpowiednio: Dz. U. Nr 97, poz. 1054, ze zm. oraz Dz. U. Nr 26, poz. 232.

⁵⁶ Dyrektor szkoły wyjaśniała trudności w naborze istnieniem jedynie 7 klubów w Polsce, niemożnością pozyskania zawodniczek spełniających kryterium wiekowe i wynikowe, a wiek zawodniczek 11-15 lat utrudnia uzyskanie zgody rodziców.

Jedną z konsekwencji niewłaściwego systemu naboru jest utrwalenie się charakteru wojewódzkiego, a nie ogólnopolskiego badanych szkół⁵⁷. Powyższa sytuacja wynika także z braku skutecznych mechanizmów współpracy szkół z właściwymi polskimi związkami sportowymi, stowarzyszeniami wojewódzkimi i klubami sportowymi.

4. W przypadku 4 szkół stwierdzono dużą rotację uczniów, co w 3 przypadkach dotyczyło podmiotów, w których nie określono jednoznacznie zasad rekrutacji i przyjmowano do szkoły młodzież nie spełniającą wymogów określonych w przepisach powołanych wyżej kolejnych rozporządzeń w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych szkół⁵⁸. Mimo tak znacznej rotacji, w żadnej ze szkół nie badano przyczyn tej sytuacji i nie sformułowano stosownych wniosków i zaleceń.

- W ZS nr 1 w Wałczu z realizacji programu szkolenia sportowego, z ogółem 203 zawodników (w tym 60 nowoprzyjętych), z uprawiania dyscyplin sportu (kajakarstwo, wioślarstwo) zrezygnowało 28 osób, tj. 14% ogółem i 47% wobec nowoprzyjętych, z których 20 bez uzasadnionych przyczyn pozostało w dalszym ciągu uczniami oddziałów mistrzostwa sportowego.
- WZS w Czechowicach-Dziedzicach, spośród ogółem 80 „uczniów SMS” realizujących w badanym okresie szkolenie sportowe, w tym 44 nowoprzyjętych, 24, tj. 30% ogółem i 55% wobec nowoprzyjętych, zostało skreślonych z list zawodników z powodu braku postępów sportowych, nieobecności na treningach i rezygnacji z uprawiania kajakarstwa.

5. Z „Raportu z badań nad zawodnikami i trenerami kadry narodowej w wybranych dyscyplinach sportu”, sporządzonego na zlecenie Najwyższej Izby Kontroli wynika, że tylko niespełna 16% spośród kadrowiczów było absolwentami szkół mistrzostwa sportowego, instytucji w założeniu stwarzającej najlepsze warunki do nauki i treningu utalentowanej młodzieży. Zbliżona liczebnie grupa (17,3%) nie chciała skorzystać z możliwości nauki w tego typu szkołach, ale równocześnie 64% badanych stwierdziło, że nie miało takich możliwości.

Należy zaznaczyć, że w chwili obecnej szkoły mistrzostwa sportowego nie obejmują opieką zawodników sportów walki (boks, judo, taekwon-do, zapasy) oraz strzelectwa sportowego i podnoszenia ciężarów. Z kontroli NIK wynika, że żadna ze szkół mistrzostwa sportowego nie prowadziła szkolenia sportowego w łucznictwie. Pozostałe 13 skontrolowanych polskich związków sportowych prowadziło – w różnym stopniu - współpracę ze szkołami mistrzostwa sportowego.

Realizacja programów szkolenia sportowego i współpraca w tym zakresie z polskimi związkami sportowymi i innymi podmiotami.

1. Ustalono, że w objętym kontrolą okresie użytkowano w skontrolowanych szkołach ogółem 28 programów szkolenia sportowego z dyscyplin w nich uprawianych. W przypadku dwóch szkół nie realizowano zajęć według programów opracowanych dla danej dyscypliny sportu, co naruszało przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia o szkołach sportowych. Dotyczyło to programu zajęć z kajakarstwa w ZS nr 1 w Wałczu i ZS w Czechowicach-Dziedzicach (tu program przyjęto dopiero w lutym 2005 r.).

Spośród 28 użytkowanych programów, 15 zostało opracowanych przez COS i właściwe związki sportowe, zaś 13 przez nauczycieli-trenerów szkół. W przypadku tych ostatnich

⁵⁷ Świadczy o tym m.in. niekorzystna relacja występująca w 6 szkołach pomiędzy przyjętymi w badanych latach do szkoły zawodnikami spoza terenu danego województwa a zawodnikami z danego województwa. Dotyczy to: ZS nr 1 w Wałczu, ZSSO w Gdyni, ZSS w Zabrze, ZSS nr 50 w Warszawie, ZSOMS w Krakowie, Zespole Szkół Mistrzostwa Sportowego (ZSMS) w Zakopanem.

⁵⁸ W żadnej z badanych szkół nie zapewniono udziału w procesie rekrutacji uczniów psychologa sportowego, co pozwoliłoby na trafniejszą selekcję kandydatów.

programów, w 8 przypadkach⁵⁹ nieprawidłowością był brak zastosowania procedur dopuszczenia ich przez dyrektora szkoły do użytku szkolnego po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii ze strony nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego danej specjalności - zgodnie z § 8 ust. 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 24 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków i trybu dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania, programów wychowania przedszkolnego i podręczników oraz zalecania środków dydaktycznych oraz (aktualnie) § 24 ust. 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia⁶⁰.

2. W ocenie NIK, programy użytkowane w 3 szkołach nie spełniały wymogów właściwego instrumentu działania⁶¹, ze względu na ich opracowanie ponad 10 lat temu i nieuwzględnianiu zmian w zakresie metodologii prowadzenia treningu.

- *Program pływania opracowany przez COS w 1997 r., zalecany przez b. Ministerstwo Edukacji Narodowej do stosowania w szkołach mistrzostw, sportowego, stanowił w ZSOMS w Krakowie podstawę programu opracowanego przez nauczycieli.*
- *4 ogólnodostępne programy lekkoatletyczne (zatwierdzone przez Polski Związek Lekkiej Atletyki) wdrażane w ZSS nr 50 w Warszawie zostały sporządzone w latach 1995-1999, zaś dla pięcioboju nowoczesnego w 1997 r. W ZSMS w Zakopanem użytkowane są 3 programy do biegów narciarskich, narciarstwa zjazdowego i snowboardu pochodzące odpowiednio z lat 1995, 1997 i 1999.*

3. W ramach realizacji programów szkoleniowych we wszystkich badanych szkołach zorganizowano dla uczniów obozy szkoleniowe w kraju oraz szkolenia w ośrodkach zagranicznych (organizowanych przez związki sportowe). W badanych szkołach brak było uzasadnienia wyboru miejsca szkolenia poza granicami kraju oraz analizy i ocen efektów tych szkoleń.

Programy szkolenia sportowego zarówno opracowane przez związki, jak i nauczycieli, różniły się znacząco pod względem struktury i zakresu treści, także w obrębie tej samej dyscypliny sportu. Programy te mogą być, w ocenie NIK różnorodne, ale powinny posiadać ustaloną strukturę i niezbędny rdzeń programowy. Brak takich rozwiązań zgłaszali jako utrudnienie dyrektorzy badanych szkół i trenerzy, którzy byli autorami programów szkolenia sportowego.

4. W skontrolowanych szkołach zatrudnionych było 114 trenerów i instruktorów (według stanu na 30 września 2004 r.). Kadra ta posiadała odpowiednie kwalifikacje do prowadzenia szkolenia sportowego⁶², z wyjątkiem 18 osób (15,8%), które nie posiadały przygotowania pedagogicznego. Stanowiło to naruszenie art. 9 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela⁶³ stanowiącego, że stanowisko nauczyciela może zajmować osoba, która posiada wykształcenie wyższe z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podejmuje prace na stanowisku, do którego są to wystarczające kwalifikacje oraz normy § 14 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie

⁵⁹ Prawidłową procedurę zastosowano m.in. w ZSS w Zabrze w przypadku 2 z 3 programów z gimnastyki sportowej i w ZSS w Gdańsku w zakresie 3 programów (lekka atletyka, pływanie, gimnastyka artystyczna).

⁶⁰ Odpowiednio - Dz. U. Nr 69, poz. 635 oraz Dz. U. Nr 25, poz. 220.

⁶¹ W 6 na 28 zbadanych przypadkach trenerzy nie wdrażali programów szkoleniowych na podstawie rocznych planów szkolenia.

⁶² Spośród kadry prowadzącej zajęcia w badanych szkołach 7 osób posiadało klasę trenerską mistrzowską, 22 - kl. I i 56 - klasę II. Ponadto 18 osób posiadało stopień nauczyciela dyplomowanego a 32 - nauczyciela mianowanego.

⁶³ Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112, ze zm.

szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określania szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli⁶⁴, zgodnie z którym trenerzy lub instruktorzy, zatrudnieni do realizacji zajęć w szkole mistrzostwa sportowego powinni posiadać przygotowanie pedagogiczne.

- W ZSSO w Gdyni 4 z 12 osób (33%) nie posiadało odpowiedniego poziomu wykształcenia (co najmniej zawodowego) i przygotowania pedagogicznego.
- W LO-SMS w Żyrardowie 3 trenerzy i instruktorzy (na 3 osoby kadry ogółem) nie posiadali przygotowania pedagogicznego.
- W ZSS nr 50 w Warszawie spośród ogółem 33 trenerów i instruktorów, którzy prowadzili w badanych latach zajęcia sportowe w LIX Liceum Ogólnokształcącym Mistrzostwa Sportowego (wchodzącego w skład zespołu), 9 nie posiadało przygotowania pedagogicznego.

5. W żadnej ze skontrolowanych szkół nie uwzględniono, w ramach wieloletniego i rocznych planów doskonalenia zawodowego nauczycieli, specjalistycznych form doskonalenia i doskonalenia zawodowego przeznaczonych dla nauczycieli-trenerów. W skontrolowanym okresie zaledwie 7 nauczycieli trenerów na 114 ogółem (6%), podwyższało swoje kwalifikacje zawodowe. W ocenie NIK, udział trenerów jedynie w rokrocznie organizowanych przez macierzyste związki sportowe kursokonferencjach, należy uznać za niewystarczający, zwłaszcza w sytuacji rosnących wymogów szkoleniowych w sporcie wyczynowym.

Spośród skontrolowanych tylko w 6 szkołach skorzystano z możliwości wsparcia realizacji programu szkolenia sportowego ze strony klubów sportowych, stowarzyszeń kultury fizycznej, szkół wyższych prowadzących studia na kierunku wychowanie fizyczne, zgodnie z § 5 ust.1 i 3 rozporządzenia o szkołach sportowych,. Szkoły te zawarły stosowne umowy z AWF - w 4 przypadkach⁶⁵ (ZSS w Zabrze, ZSMS w Poznaniu, ZSMS w Zakopanym, ZS nr 1 w Wałcu), ze stowarzyszeniami kultury fizycznej - w dwóch przypadkach (ZS w Czechowicach-Dziedzicach, ZSOMS w Krakowie). Umowy dotyczyły pomocy w zakresie szkoleniowej, wzajemnego udostępniania obiektów lub urządzeń sportowych, partycypowania w kosztach przedsięwzięć, korzystania z opieki medycznej i odnowy biologicznej czy prowadzenia badań diagnostycznych.

Finansowanie szkół mistrzostwa sportowego

1. Organy prowadzące wszystkich skontrolowanych szkół zawarły, zgodnie z § 5 rozporządzenia o szkołach sportowych, umowy (porozumienia) z właściwymi związkami sportowymi w sprawie zapewnienia realizacji procesu kształcenia oraz programu szkolenia sportowego, ustalając zobowiązania prawno-organizacyjne poszczególnych stron.

Organy prowadzące tych szkół otrzymały w latach 2003 - 2005 z tytułu ich prowadzenia⁶⁶ dodatkowe kwoty subwencji oświatowej w wysokości ogółem 9.196,6 tys. zł

⁶⁴ Dz. U. Nr 155, poz. 1288, ze zm.

⁶⁵ ZSS w Zabrze współpracował z Zakładem Gimnastyki Zamiejscowego Wydziału Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie w zakresie organizacji obozów sportowych, badań diagnostycznych, metod odnowy biologicznej; ZS nr 1 w Wałcu podpisał porozumienie z AWF w Poznaniu Instytutem Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim w zakresie konsultacji naukowo-metodycznych, diagnostyki wytrenowania, kształcenia i doskonalenia kadry trenerskiej, przy czym szkoła nie przedstawiła żadnej dokumentacji potwierdzającej realizację porozumienia.

⁶⁶ Środki naliczone według współczynnika 1,00 dla uczniów klas mistrzostwa sportowego (w badanych latach były to kolejno wagi P19, P15 i P12), określonego w rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego rozporządzenia MENiS odpowiednio: na 2003 r. - Dz. U. z 2002 r. Nr 234, poz. 1966; na 2004 r. - Dz. U. z 2003 r. Nr 225, poz. 2231; na 2005 r. Dz. U. z 2004 r. Nr 286, poz. 2878.

(w kolejnych latach odpowiednio: 3.129,2 tys. zł, 2.300,5 tys. zł i 3.766,9 tys. zł - plan). Ponadto, z b. MENiS ze środka specjalnego (od 2005 r. z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej), za pośrednictwem związków sportowych, przekazano szkołom kwotę dotacji w wysokości ogółem 12.349,2 tys. zł (w kolejnych latach odpowiednio 3.603,8 tys. zł, 3.992,8 tys. zł i 4.752,6 tys. zł).

- *Przeciętny koszt utrzymania jednego ucznia-zawodnika w badanych szkołach⁶⁷ (kształcenie ogólne i zajęcia sportowe) wyniósł w 2003 r. od 6 tys. zł w ZSSO w Gdańsku (lekkoatletyka) do 25,7 tys. zł w LO-SMS w Żyrardowie (kolarstwo), w 2004 r. od 8,1 tys. zł w ZSSO w Gdańsku (pływanie) do 23,5 tys. zł w ZS nr 50 w Warszawie (pięciobój nowoczesny), zaś w 2005 r. (plan) od 9,6 tys. zł w ZSS w Zabrzu (gimnastyka sportowa kobiet) do 24,9 tys. zł w przypadku ZSSO w Gdańsku (gimnastyka sportowa mężczyzn).*

2. Dyrektorzy 3 szkół podawali nierzetelne dane w sprawozdaniach statystycznych GUS. W przypadku ZSOMS w Krakowie dyrektor wskazał liczbę uczniów oddziałów klas mistrzostwa sportowego wyższą od stanu faktycznego, a rozbieżności te wyniosły w latach 2003 – 2005 łącznie 740 uczniów (w kolejnych latach 234, 243, i 263 uczniów). Dyrektor ZSS w Warszawie w 2002 r. zawyżył liczbę uczniów o 15, w 2003 r. nie wykazał 140 uczniów, zaś w 2004 r. zawyżył dane o jednego ucznia⁶⁸. Organy prowadzące nie zweryfikowały danych, do czego zobowiązywały je coroczne pisma b. MENiS, dotyczące sprawdzenia zakresu zadań oświatowych, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie sprawozdań GUS przed ostatecznym naliczeniem części oświatowej subwencji ogólnej. W konsekwencji 2 organom prowadzącym naliczono i przekazano nienależne kwoty subwencji oświatowej w łącznej wysokości 1.930,4 tys. zł, z czego: m. Poznań - 392 tys. zł i m. Kraków - 1.538,4 tys. zł, natomiast m. St. Warszawa otrzymało kwotę mniejszą od należnej o 339,6 tys. zł.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia brak ujmowania w badanych latach w planach finansowych 9 szkół środków finansowych przekazywanych jednostce przez właściwe związki sportowe i niewykazywanie ich w odpowiednich sprawozdaniach budżetowych⁶⁹. Ustalono, że środki dotacji przekazywane przez związki wpływały na wydodrębnione konta bankowe szkół i prowadzono ich ewidencję finansowo-księgową. Środki te nie były jednak włączane do planu finansowego szkół i budżetów organów

⁶⁷ Ministerstwo dofinansowywało od 2004 r. szkolenie uczniów legitymujących się co najmniej II klasą sportową. Spowodowało to, że względu na spadek liczby osób objętych tym dofinansowaniem, wzrost średniej kwoty przypadającej na jednego ucznia placówek publicznych i niepublicznych oraz ośrodków szkolenia sportowego młodzieży z 9,5 tys. zł w 2003 r. do 12,5 tys. zł w 2004 r. W publicznych szkołach mistrzostwa sportowego wysokość dodatkowego dofinansowania przez b. MENiS jednego ucznia wyniosła średnio w 2004 r. 8,4 tys. zł i wzrosła w porównaniu do 2003 r. o 2,4 tys. zł (w niepublicznych szkołach mistrzostwa sportowego wzrosła odpowiednio o 3,7 tys. zł do poziomu 31,2 tys. zł). Uwzględniając naliczoną w 2004 r. subwencję oświatową w wysokości około 5,3 tys. zł na każdego ucznia, państwo finansowało proces kształcenia i szkolenia sportowego jednego zawodnika w szkołach publicznych w wysokości 13,7 tys. zł (we wszystkich tego rodzaju placówkach średnio około 17,8 tys. zł rocznie). W poszczególnych dyscyplinach sportu średnie dofinansowanie ucznia-zawodnika w publicznych i niepublicznych mistrzostwa sportowego oraz w osm wyniosło w 2004 r. od 4,7 tys. zł (zapasy) po kwotę 36,0 tys. zł (koszykówka).

⁶⁸ Oprócz m. Krakowa, m. St. Warszawy i starostwa w Bielsku-Białej, dotyczyło to także miasta Poznania, gdzie nie skorygowano zawyżenia o 204 osoby liczby uczniów w ZSMS w 2003 r.

⁶⁹ Z pisma Departamentu Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów z 12 sierpnia 2005 r. (nr ST1-4800-613/2005/955), skierowanego do Starostwa Powiatowego w Bielsku wynika, że środki finansowe przekazywane szkole (jednostce budżetowej powiatu) na realizację szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo przekazywane przez b. MENiS poprzez dany związek sportowy, powinny zostać ujęte w budżecie powiatu. Natomiast wydatki związane z realizacją zadania powinny być uwzględnione w planie finansowym jednostki budżetowej. Powiat, realizujący przedmiotowy program szkolenia jako zdanie własne, otrzymane środki powinien ująć w dz. 926 – *Kultura fizyczna i sport*, rozdz. 92605 – *Zadania w zakresie kultury fizycznej i sportu i § 270 – Środki na dofinansowanie własnych zadań bieżących gmin (związków gmin), powiatów (związków powiatów), samorządów województw pozyskane z innych źródeł*.

prowadzących, jak również nie były wyszczególniane w odpowiednich sprawozdaniach budżetowych⁷⁰.

Naruszono w ten sposób art. 18 ust. 6 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych⁷¹, który stanowi, że podstawą gospodarki finansowej jednostki budżetowej jest plan dochodów i wydatków oraz art. 15 ust. 1 powołanej ustawy stanowiący, że jednostki sektora finansów publicznych sporządzają sprawozdania z wykonania procesów, o których mowa w art. 6, zwane dalej „sprawozdaniami budżetowymi” (obecnie art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r.).

3. Skontrolowane szkoły w większości prawidłowo wykorzystywały i rozliczały środki finansowe przekazywane przez związki sportowe. Stwierdzono nieprawidłowości dotyczące rozliczeń z wykonanych zadań.

- W ZSO MS w Krakowie zawyżono rozliczenia z Polskim Związkiem Pływackim w 2003 r. o kwotę 5,5 tys. zł oraz przyjmowano do rozliczeń rachunki nie spełniające wymagań art. 21-22 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694, ze zm.).
- ZSS w Zabrze przedłożyła w Polskim Związku Gimnastycznym (PZG) dokumenty do rozliczeń, wśród których znalazły się faktury za usługi, które nie dotyczyły realizacji przez szkołę 2 obozów w Gdańsku-Oliwie w 2003 i 2004 r. na łączną kwotę 1,7 tys. zł. PZG uznał jednak przedłożone przez ZSS w Zabrze rozliczenia obozów szkoleniowych.
- W ZSS nr 50 w Warszawie ze środków przekazanych przez Polski Związek Szermierczy i Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego na pokrycie kosztów obsługi realizacji zadań zleconych 6 pracownikom Zespołu wypłacano (na podstawie umowy zleceń) wynagrodzenia w łącznej wysokości 13,4 tys. zł za wykonanie zadań, które wchodziły w zakres ich obowiązków, z tego 6,9 tys. zł (w latach 2003-2004) ówczesnej dyrektor Zespołu.

4. Szkoły ewidencjonowały sprzęt sportowy zakupiony ze środków przekazanych przez związki sportowe, jednak w 2 szkołach wystąpiły w tym zakresie nieprawidłowości.

- Polski Związek Gimnastyczny przekazał ZSSO w Gdyni w latach 2003-2004 sprzęt sportowy o łącznej wartości 21,5 tys. zł na podstawie protokołów zdawczo-odbiorczych. Sprzęt ten nie został ujęty w żadnej ewidencji, a jedynie z adnotacji na kopiach dokumentów rozliczeniowych wynikało, że sprzęt za pokwitowaniem wydano uczniom uprawiającym gimnastykę artystyczną.
- W ZSSO w Gdańsku całość otrzymanego sprzętu o łącznej wartości 59,6 tys. zł została zaewidencjonowana w księdze inwentarzowej, lecz szkoła nie posiadała protokołów przekazania sprzętu o łącznej wartości 13,6 tys. zł.

W ocenie NIK, przedstawione wyżej nieprawidłowości wynikały przede wszystkim z braku sprawowania bezpośredniej kontroli przez związki sportowe nad realizacją zadań zleconych szkołom, do czego były one zobligowane stosownymi umowami z b. MENiS w ramach wdrażania programu dofinansowania młodzieży uzdolnionej sportowo, a także braku kontroli sprawowanej przez organy prowadzące.

Obiekty i urządzenia sportowe do realizacji szkolenia sportowego.

1. Spośród skontrolowanych szkół jedynie ZSS w Zabrze (gimnastyka sportowa kobiet) posiadała komplet własnych obiektów i urządzeń sportowych niezbędnych do realizacji

⁷⁰ W przypadku ZSOMS w Krakowie środki dotacji otrzymywane od związków sportowych do 31 grudnia 2003 r. wpływały na rachunek środków specjalnych i następnie ujmowane były w planie finansowym środka specjalnego. Od 1 stycznia 2004 r. środki te stanowiły dochody Gminy Kraków (po wpłynięciu na konto szkoły były one przekazywane na rachunek budżetu Gminy). ZSOMS sukcesywnie występował z wnioskiem o zwiększenie wydatków w dz. 801 o kwotę przekazanych przez związki sportowe środków. Na podstawie uchwał Rady Miasta Krakowa ponownie przelewano przyznaną dotację na rachunek szkoły, zwiększając plan wydatków.

⁷¹ Obecnie art. 20 ust. 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 14, poz. 114, ze zm.).

przez nią szkolenia sportowego. Pozostałe szkoły wykorzystywały oprócz obiektów własnych, również urządzenia należące do innych jednostek organizacyjnych. W 2 przypadkach stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości.

- *LO-SMS w Żyrardowie nie spełniała - od utworzenia w dniu 1 września 2002 r. - podstawowego warunku dla szkoły mistrzostw sportowego, określonego w § 3 rozporządzenia o szkołach sportowych, ponieważ oprócz siłowni, mieszczącej się w piwnicy, nie posiadała żadnych własnych obiektów ani nie zawarła umów dotyczących wykorzystania obiektów i urządzeń innych jednostek organizacyjnych. Dopiero w trakcie kontroli dyrektor zawarł umowę o nieodpłatne korzystanie z toru kolarskiego, stanowiącego własność Ośrodka Sportu i Rekreacji w Żyrardowie.*
- *ZSS nr 50 w Warszawie korzystał z 7 spośród 12 obiektów sportowych należących do innych jednostek bez zawarcia stosownych umów z danymi jednostkami.*

2. W 4 szkołach nie zabezpieczono w pełni procesu szkolenia sportowego, ponieważ obiekty własne wykorzystywane były w ograniczonym zakresie (np. w ZSSO w Gdańsku tylko do szkolenia w lekkiej atletyce), bądź niektóre własne obiekty sportowe nie spełniały warunków technicznych.

- *ZSMS w Poznaniu nie posiadał własnych obiektów, lecz zapewnił podstawowe warunki w zakresie szkolenia sportowego w obiektach wynajmowanych. Miasto Poznań, jako organ prowadzący, wskazało ZSMS do używania halę sportową przy ul. M. Chwiałkowskiego 34. Była ona w złym stanie technicznym, co potwierdziła kontrola wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego (przeprowadzona na zlecenie NIK). Hala nie posiadała m.in. wentylacji; nie było też możliwości otwarcia okien (wietrzenie odbywało się poprzez otwarcie drzwi). Ponadto koszt użytkowania tego obiektu, wynajmowanego od Poznańskich Ośrodków Sportu i Rekreacji (POSiR), będącego zakładem budżetowym organu prowadzącego, wynosił średnio 130 zł za godzinę w 2004 r. oraz 152 zł za godzinę w 2005 r. Dla porównania ZSMS płacił 80 zł za godzinę za korzystanie z sali gimnastycznej Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Magdaleny w Poznaniu. Tym samym korzystanie z obiektu wynajmowanego od POSiR nie zapewniało gospodarnego wykorzystania środków publicznych na szkolenie sportowe. Umowa zawarta z POSiR była niekorzystna również dlatego, że zobowiązywała ZSMS do corocznego wykonania na własny koszt remontów i zabiegów konserwacyjnych w wysokości 3% wartości księgowej obiektu i jednocześnie do bezpłatnego jego udostępniania POSiR (12 godzin w tygodniu).*
- *W ZSSO w Gdyni występowały usterki techniczne w trzech salach gimnastycznych (m.in. niedostateczne oświetlenie).*
- *W ZS w Czechowicach-Dziedzicach, co zostało ustalone 3 października 2005 r. w trakcie kontroli okresowej stanu technicznego sprawności i wartości użytkowej obiektów, warunki w sali gimnastycznej nie były odpowiednie do prowadzenia szkolenia sportowego, głównie z uwagi na zniszczony parkiet, brak instalacji odgromowej, przecieki dachu, uszkodzone okna. Także według Polskiego Związku Kajakowego, stan bazy i obiektów sportowych Zespołu wymaga inwestycji w celu poprawy standardów wymaganych w tego typu obiektach.*

Udział zawodników w programach szkoleniowych związków sportowych związany z wynikami sportowymi uczniów

1. Spośród 1.030 zawodników skontrolowanych szkół, w pierwszej połowie 2005 r. w programach szkoleniowych związków sportowych uczestniczyło łącznie 316 osób (30,7%), z tego 19 w programach kadry olimpijskiej, 53 w kadrze „C”, 49 w kadrze narodowej seniorów, 195 w kadrze narodowej juniorów, natomiast w programach kadry wojewódzkiej brało udział w 291 osób (28,2%). Pozostali zawodnicy – 423 osoby (41,1%) nie byli objęci centralnymi programami szkoleniowymi, czy programami prowadzonymi na poziomie wojewódzkim. Spośród 1030 zawodników badanych szkół 547 osób (53,1%) posiadało co najmniej II klasę sportową (pierwsza połowa 2005 r.). Spośród tej grupy 19 osób legitymowało się klasą mistrzowską międzynarodową, 77 osób - klasą mistrzowską, 217 osób - I klasą sportową, zaś 234 osoby - II klasą sportową.

2. W kontrolowanych szkołach (z wyjątkiem 4 dyscyplin w ZSMS w Poznaniu i 3 dyscyplin w ZS w nr 50 w Warszawie) zawodnicy uczestniczących w programie szkolenia związków sportowych mieli określone indywidualne zadania szkoleniowe na planowany okres szkolenia opracowywane bezpośrednio przez związki lub przez trenerów szkół i zatwierdzane przez związki sportowe⁷². Zadania te, oprócz wskazań startowo – wynikowych, tzn. udziału w zawodach z określeniem ich rangi i prognozowanego miejsca, planowanego wyniku sportowego, obejmowały zadania treningowe, takie jak np. doskonalenie techniki czy samokontrolę.

3. W żadnej ze szkół dyrektorzy nie dokonywali - w ramach wewnętrznego mierzenia jakości pracy szkoły – całościowej oceny efektywności realizacji programu szkolenia sportowego, a zwłaszcza cyklu szkoleniowego właściwego dla danej dyscypliny (rocznego, trzyletniego) a także udokumentowanej oceny postępów uczniów-zawodników. W praktyce nadzór niektórych dyrektorów szkół ograniczał się do przeprowadzania hospitacji (w ZSMS w Zakopanem, ZSMS w Poznaniu) oraz kontroli dzienników treningowych (ZSS w Zabrzu).

4. Szkoły zapewniły uczniom podstawową specjalistyczną opiekę medyczną oraz warunki do odnowy biologicznej (za wyjątkiem LO-SMS w Żyrardowie). Jednak tylko w przypadku ZSS w Zabrzu zapewniono zawodnikom systematyczne wsparcie psychologiczne oparte o specjalnie realizowany dla gimnastyczek program pt. „*Trenuję i zwyciężam*”. Systematyczną współpracę trenerów z lekarzami sportowymi w zakresie badań diagnostycznych i wysiłkowych stwierdzono jedynie w 3 szkołach⁷³.

3.2.3. Wykonanie zleconych zadań przez polskie związki sportowe

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu, do zadań Konfederacji należała m.in. koordynacja i dofinansowywanie przygotowań kadry narodowej do udziału w igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach Świata i Europy oraz w innych imprezach międzynarodowych o podobnej randze oraz koordynacja i dofinansowywanie szkolenia uzdolnionej sportowo młodzieży, uprawiającej sport wyczynowo.

Z ustaleń w b. PKS⁷⁴ wynika, że w skontrolowanym okresie b. PKS dofinansowywała następujące zadania w zakresie sportu wyczynowego (finansowane ze środków budżetowych):

- 1) zadania realizowane przez polskie związki sportowe: program przygotowań olimpijskich Ateny 2004, program przygotowań olimpijskich Turyn 2006, program przygotowań i udziału zawodników w mistrzostwach Europy i Świata oraz imprezach równorzędnych w dyscyplinach olimpijskich, program przygotowań i udziału zawodników w mistrzostwach Europy i Świata oraz w imprezach równorzędnych w dyscyplinach nieolimpijskich, program szkolenia kadry „C”,
- 2) program szkolenia w stowarzyszeniach kultury fizycznej o zasięgu ogólnokrajowym – w tym przygotowania i udział w mistrzostwach Europy i Świata oraz w imprezach o zasięgu regionalnym tych stowarzyszeń.

B. PKS dofinansowywała również programy szkolenia młodzieży uprawiającej sport wyczynowy (realizowane ze środka specjalnego, od 2005 r. z Funduszu Rozwoju Kultury

⁷² W ZS w Czechowicach-Dziedzicach indywidualne plany szkolenia były przygotowane nie dla każdego ucznia, lecz według zdobywanych klas sportowych.

⁷³ Między innymi ZSS w Zabrzu z Zakładem Gimnastyki Akademią Wychowania Fizycznego w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Białej Podlaskiej i ZSOMS w Krakowie z Instytutem Sportu i w Centralnym Ośrodku Medycyny Sportowej w Warszawie – (w odniesieniu do zawodników kadry narodowej).

⁷⁴ Dane zawarte w sprawozdaniach rzeczowo – finansowych z realizacji zadań zleconych stowarzyszeniom kultury fizycznej w latach 2003 i 2004, opracowanych przez Biuro Sportu Wyczynowego b. PKS.

Fizycznej), tj.: program szkolenia olimpijskiego w letnich i zimowych dyscyplinach olimpijskich – kadra „C”, program przygotowań i udziału zawodników do mistrzostw Europy i świata oraz imprez równorzędnych w letnich i zimowych dyscyplinach olimpijskich, program szkolenia sportowego w środowisku akademickim

Ponadto na realizację zadań w zakresie szkolenia sportowego młodzieży w szkołach mistrzostwa sportowego (publicznych i niepublicznych) oraz w ośrodkach szkolenia sportowego młodzieży, a także na organizację imprez dla młodzieży uzdolnionej sportowo przekazano 38 polskim związkom sportowym środki z b. MENiS w łącznej kwocie 52.079 tys. zł⁷⁵.

Finansowanie zadań zleczanych polskim związkom sportowym

1. Z danych b. PKS wynika, że łączny koszt realizacji zleczonych zadań w latach 2003 – 2005 (I półrocze) wyniósł 460.232,5 tys. zł⁷⁶, (w latach 2003-2004 - 371.916,8 tys. zł). Na realizację tych zadań b. PKS wydatkowała ogółem 322.202,0 tys. zł, w tym ze środków budżetowych – 258.086,6 tys. zł oraz ze środka specjalnego (Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej) – 64.115,4 tys. zł. Dofinansowaniem objęto 62 polskie związki sportowe i 3 piony sportowe: Polską Federację Sportu „Gwardia”, Wojskową Federację Sportu oraz Akademicki Związek Sportowy (Zarząd Główny i 8 klubów sportowych AZS AWF)⁷⁷.

Wydatki poniesione w latach 2003 – 2004 na realizację powyższych zadań w łącznej kwocie 371.916,8 tys. zł, pokrywane były w 79,2% (294.699,6 tys. zł) ze środków publicznych (budżetu państwa, środka specjalnego i środków samorządowych). Udział środków własnych w ogólnej kwocie wydatków wyniósł ok. 13% (48.308,5 tys. zł), a wraz ze środkami sponsorskimi i z innych źródeł wyniósł 20,8% (77.217,2 tys. zł).

Wykazy otrzymanych środków z budżetu państwa, ze środka specjalnego oraz inne przychody polskich związków sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej w latach 2003 i 2004 stanowią załączniki 3 i 4 do informacji.

W zbadanym okresie do 19 skontrolowanych polskich związków sportowych na realizację zadań w zakresie sportu wyczynowego i na szkolenie młodzieży uprawiającej sport wyczynowy, przekazano ze środków publicznych ogółem 214.843,2 tys. zł⁷⁸, w tym w latach 2003 – 2004 kwotę 165.113,1 tys. zł, stanowiącą 81,4% ogółu wydatków poniesionych na realizację zadań w tym okresie (202.734,4 tys. zł). Udział środków własnych skontrolowanych polskich związków sportowych w ogólnej kwocie wydatków wyniósł 10,7% (21.792,5 tys. zł), a ze środkami sponsorskimi i z innych źródeł wyniósł 18,6% (37.631,3 tys. zł).

Wykaz otrzymanych środków z budżetu państwa, ze środka specjalnego oraz inne przychody skontrolowanych polskich związków sportowych w latach 2003 i 2004 stanowią załączniki 5 i 6 do informacji. Wykaz przekazanych dotacji z budżetu państwa i z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w I półroczu 2005 r. stanowi załącznik 7 do informacji.

2. Działalność polskich związków sportowych była finansowana głównie (średnio w 82,4% w 2003 r. i w 80,6% w 2004 r.) ze środków publicznych. Niedobór środków finansowych

⁷⁵ Dane obejmują lata 2003 – 2004 ze względu na brak danych za 2005 r.

⁷⁶ W kosztach tych za I półrocze 2005 r. uwzględniono tylko środki przekazane przez b. PKS.

⁷⁷ Według danych b. MENiS nakłady z budżetu państwa na sport na przestrzeni lat 1989 – 2002 malały, w 1989 r. wynosiły 0,56%, a w 2002 r. już tylko 0,06% ogółu wydatków budżetowych państwa. Najniższy poziom tych wydatków wyniósł 113,7 mln. zł w 2002 r. w kolejnych latach 2003 – 2005 wydatki te osiągnęły odpowiedni 135,8 mln zł; 156,3 mln zł i 176,9 mln zł (plan na 2005 r.). Łącznie środki budżetowe i specjalne przeznaczone na sport w roku 2004 wyniosły 616,3 ml zł, a planowano ich wzrost do ok. 696,3 mln zł w 2005 r.

⁷⁸ Dane za I półrocze 2005 r. nie obejmują środków samorządowych.

wpływał, według oświadczeń kierownictw związków, na zbyt skromne zaplecze kadrowe w poszczególnych dyscyplinach sportu.

Z objętych kontrolą polskich związków sportowych szczególnie małe dochody własne były: w 2003 r. w Polskim Związku Łuczniczym – 16,2 tys. zł, w Polskim Związku Podnoszenia Ciężarów – 48,4 tys. zł i w Polskim Związku Hokeja na Trawie – 49,5 tys. zł, a w 2004 r. w Polskim Związku Hokeja na Trawie – 32,4 tys. zł, Polskim Związku Podnoszenia Ciężarów – 62,9 tys. zł oraz Polskim Związku Gimnastycznym – 74,9 tys. zł.

W większości skontrolowanych polskich związków sportowych dochody własne nie pokrywały nawet kosztów funkcjonowania zarządu związku oraz biura. Na przykład: w 2003 r. działalność Polskiego Związku Kajakowego w 99% finansowana była ze środków budżetowych i środka specjalnego, w Polskim Związku Podnoszenia Ciężarów i w Polskim Związku Towarzystw Wioślarskich środki te stanowiły 98% przychodów związku, w Polskim Związku Łuczniczym – 97%, a w Polskim Związku Gimnastycznym i Polskim Związku Zapaśniczym – 96%. Podobne relacje wystąpiły w 2004 r., gdzie środki pozyskane z innych, poza budżetowymi i specjalnymi, źródeł w przypadku 5 polskich związków sportowych nie sięgały 5% przychodów ogółem, a w przypadku 3 innych związków były poniżej 10% tych przychodów.

W ocenie NIK, główną przyczyną niewielkiego udziału środków własnych w ogólnej kwocie wydatków na zadania zlecone była słabość organizacyjna i kadrowa biur związków sportowych i wynikająca z tego stanu, prowadzona tylko w niewielkim stopniu, działalność marketingowa a także nieumiejętność pozyskiwania środków z innych źródeł poza środkami publicznymi.

3. W 6 skontrolowanych polskich związkach sportowych (31,5%) stwierdzono nieprawidłowości na ogólną kwotę 681.267,64 zł w wykorzystaniu środków publicznych otrzymanych z PKS lub z b. MENiS na realizację zadań zleconych.

4. NIK negatywnie oceniła skontrolowaną działalność Polskiego Związku Narciarskiego (PZN) w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, związanymi w szczególności z niegospodarnym wykorzystaniem środków publicznych przekazywanych z budżetu państwa i ze środka specjalnego na zadania zlecone w zakresie sportu wyczynowego i szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo i nierzetelnym ich rozliczeniu oraz niezabezpieczeniem interesów Związku w umowach z Poczta Polska przy udziale firmy pośredniczącej i niezachowaniem należytej staranności przy zawieraniu umów, a także brakiem skutecznego nadzoru nad wydatkowaniem środków publicznych.

Rozliczenia środków, wykorzystanych przez Związek na podstawie umów zawartych z b. UKFiS i b. PKS oraz b. MENiS na realizację zadań zleconych, były w latach 2001 - 2004 sporządzane nierzetelnie. W zbadanych rozliczeniach zadań zleconych finansowanych ze środków publicznych (zgrupowań, zawodów, imprez), stwierdzono zaliczanie do kosztów poszczególnych przedsięwzięć wydatków niemających uzasadnienia merytorycznego (niezwiązanych z zadaniem) lub wydatków o skali większej niż wynikało to z potrzeb.

W rozliczeniach kosztów trzech imprez (Mistrzostwa Świata Juniorów w kombinacji norweskiej w Karpaczu w dniach od 28 stycznia do 4 lutego 2001 r., Mistrzostwa Świata Juniorów w biegach narciarskich w Jakuszycach w dniach od 28 stycznia do 4 lutego 2001 r. i Mistrzostwa Świata Juniorów w skokach narciarskich w Karpaczu w dniach od 22 stycznia do 4 lutego 2001 r.) niezasadnie ujęto wydatki w wysokości 14.387,00 zł, dotyczące ubezpieczeń zawodników PZN za granicą, a wspomniane imprezy odbyły się na terenie kraju. Nieprawidłowo rozliczono wydatki w kwocie 4.180,76 zł., zaliczając je do kosztów dwóch zgrupowań zagranicznych w Austrii (grupa narciarstwa alpejskiego kobiet w dniach od 1 do 11 czerwca 2001 r. i od 18 do 29 czerwca 2001 r.), ponieważ nie były one związane z realizacją tych zgrupowań. Koszty te związane były ze spłatą kredytu samochodu wynajętego dla kadry narciarstwa alpejskiego kobiet (samochód w leasingu)

i powinny być sfinansowane ze środków własnych, a nie ze środków udzielonych z dotacji b. UKFiS.

Stwierdzono kwalifikowanie do kosztów zgrupowań i innych imprez wydatków nie związanych bezpośrednio z realizacją tych przedsięwzięć, tj.:

- 1) do kosztów konsultacji szkoleniowej oraz startu w COC w Austrii i Niemczech w dniach od 2 do 12 lutego 2001 r. zaliczono koszty naprawy wynajętego samochodu w wysokości 610,00 zł; Faktura VAT z dnia 14 lutego 2001 r. tytułem usług blacharskich i lakierniczych wystawiona została 2 dni po terminie konsultacji;
- 2) do kosztów zgrupowania szkoleniowego oraz startu w PŚ w Niemczech w dniach od 2 do 5 lutego 2001 r. zaliczono koszty usług psychologicznych w kwocie 890,00 zł w czasie wyjazdu na zawody w dniach od 1 do 5 marca 2001 r.,
- 3) do kosztów zgrupowania szkoleniowego w Zakopanem w dniach od 16 do 29 września 2002 r. wliczono następujące wydatki: odnowy biologicznej w dniach od 9 do 26 września 2002 r. w wysokości 980,00 zł podczas gdy zgrupowanie miało miejsce w dniach od 16 do 29 września, konferencji prasowej w dniu 28 września 2002 r. w wysokości 415,00 zł (nagłośnienie, napoje), koszty delegacji do Zakopanego lekarza kadry skoczków w dniu 4 października 2002 r. w kwocie 199,25 zł (tj. poza terminem zgrupowania) oraz koszty podróży lekarza kadry skoczków w dniach: 8, 11 i 12 września oraz 15 października **2002 r.** (tj. poza terminem zgrupowania).

Stwierdzono brak w latach 2001-2002 rozliczeń zużycia paliwa na kwotę 16.971,39 zł. Stwierdzono również przypadki, w których do kosztów zgrupowań i imprez zaliczano koszty paliwa kupionego poza terminem imprez, a także wliczano koszty przejazdu autostradą poza terminem imprez. W ocenie NIK, warunkiem księgowania w koszty zadań zleconych wydatków na zakup paliwa do samochodów obsługujących zgrupowania i inne imprezy jest rozliczanie jego zużycia na podstawie ewidencji przebiegu pojazdu, zawierającej m.in. dane dotyczące: stanu licznika, godziny wyjazdu i powrotu, wyszczególnienie trasy, przebieg km, norm zużycia paliwa na 100 km przebiegu oraz rozliczenie zużycia paliwa w stosunku do norm. Wymienione wyżej nieprawidłowości sygnalizowała b. PKS w wystąpieniu pokontrolnym z 11 lutego 2005 r.

Stwierdzono zawyżanie kosztów realizacji zadań, poprzez zaliczanie do nich kosztów parkowania i wynajmu samochodów w okresach innych, niż daty zgrupowań i innych imprez. W ocenie NIK koszty te powinny być zaliczane proporcjonalnie w zależności od czasu trwania imprezy. I tak:

- 1) do kosztów zgrupowania oraz udziału w zawodach: PŚ, PE i FIS w Austrii, Francji, Szwajcarii w dniach od 2 do 21 stycznia 2001 r. (narciarstwo alpejskie kobiet) wliczono opłatę za parking w kwocie 90,00 zł (faktura VAT nr 11/01 z dnia 3 stycznia 2001 r.); Z opisu faktury wynika, że opłata ta związana była z parkowaniem samochodu w dniach od 3 stycznia 3 lutego 2001 r.; Na fakturze widniał opis „Rachunek za parking strzeżony samochodu będącego w dyspozycji grupy szkoleniowej PZN w konkurencjach alpejskich kobiet”;
- 2) do kosztów zgrupowania szkoleniowego w Zakopanem w dniach od 12 do 16 czerwca 2001 r. zaliczono kwotę 80,00 zł – parkowanie samochodu na parkingu strzeżonym w dniach od 11 czerwca 15 lipca 2001 r., podczas gdy zgrupowanie trwało 5 dni;
- 3) do kosztów udziału w PŚ w Zakopanem (skoki narciarskie) w dniach od 15 do 21 stycznia 2002 r. wliczono koszty parkingu w wysokości 90,00 zł – opis faktury za parkowanie samochodu: „Parking w dniach od 21 stycznia 21 lutego 2002 r.”;
- 4) do kosztów zgrupowania szkoleniowego w Wałczu (narciarstwo alpejskie mężczyzn) w dniach od 11 do 25 sierpnia 2002 r. zaliczono koszty w kwocie 2.459,02 zł za wynajem samochodu za miesiąc sierpień - podczas gdy zgrupowanie trwało 15 dni.

Stwierdzono zaliczenie do kosztów zgrupowań i innych imprez wydatków związanych z zakupem: smarów, sprzętu sportowego, leków, odżywek i badań diagnostycznych zawodników w kwocie ogółem 18.731,23 zł, zawiżając w ten sposób koszty zgrupowań i innych imprez. W ocenie NIK, wydatki te powinny być finansowane ze środków wyodrębnionych na te cele w zestawieniach zbiorczych kosztów, stanowiących załączniki do zawartych umów. Wyniki kontroli działalności PZN w zakresie realizacji umów na zadania zlecone w 2003 r. przeprowadzonej przez b. PKS wskazywały m.in. na nierzetelność rozliczeń wydatków poniesionych na organizację zgrupowań. Dotyczy to m.in. wydatków związanych:

- 1) z konsultacją szkoleniową w Warszawie w dniach od 28 do 31 października 2002 r., na kwotę 14.760,67 zł, które wliczono m.in. w koszty badań diagnostycznych na kwotę 11.249,83 zł; Badania te wykonane zostały (jak wynikało z jednej faktury) poza terminem konsultacji – w dniach od 4 do 6 czerwca 2002 r.; Druga faktura nie zawierała informacji odnośnie terminu realizacji tych badań;
- 2) ze zgrupowaniem szkoleniowym w Austrii (narciarstwo alpejskie kobiet) w dniach od 1 do 14 lipca 2002 r. (liczba osób 6), na zakup rur do tyczek na kwotę 1.492,60 zł.

Kontrolą objęto wydatki związane z zakupem: sprzętu sportowego, smarów, leków i odżywek w 2002 r. w ramach umowy dotyczącej realizacji zadania pn. „Program szkolenia olimpijskiego w letnich i zimowych dyscyplinach – kadra C” w kwocie 110.801,73 zł. (w tym sprzęt - 93.246,34 zł, leki i odżywki -17.555,39 zł). Wydatki dotyczące zakupu sprzętu i smarów były uzasadnione i zostały prawidłowo udokumentowane. Rozliczenie dotyczące kosztów zakupu leków i odżywek zostało zawiżone o kwotę 2.014,94 zł, w związku z zaliczeniem ich do kosztów związanych z zakupem smarów i sprzętu medycznego.

W rozliczeniach umów zawartych w 2003 r. zaliczono wydatki w kwocie 82,2 tys. zł na zakup sprzętu sportowego, smarów, leków i odżywek oraz na remonty i przeglądy samochodów i badania diagnostyczne zawodników - do kosztów zgrupowań, podczas gdy umowa przewidywała finansowanie tych wydatków z wyodrębnionych środków. Brak było także rozliczenia w kartach przebiegu pojazdów paliwa zakupionego ze środków publicznych i ujętego w sprawozdaniach z realizacji umów na kwotę 70 tys. zł.

W rozliczeniu zgrupowania kadry C (narciarstwo alpejskie mężczyzn) w dniach od 3 do 20 marca 2004 r. ujęto kwotę 2.459,02 zł za wynajem samochodu na jeden miesiąc dla zgrupowania trwającego 18 dni, a w rozliczeniu zgrupowania zagranicznego w biegach narciarskich w Austrii w dniach od 13 do 28 października 2004 r. wykazano wydatek 630 zł za montaż i regulację wiązań na podstawie dokumentu zawierającego braki formalne, takie jak: brak daty zawarcia umowy na usługę, brak nazwisk osób reprezentujących Związek zawierających umowę oraz brak potwierdzenia przez przedstawiciela Związku wykonania umowy na rachunku za usługę.

Jako niegospodarne NIK oceniła działania statutowe (gospodarcze) Związku związane z marketingiem. W latach 1999-2002 Związek, powołując skoczków narciarskich do kadry narodowej, nie zabezpieczył prawa własności do wizerunku narciarzy, poprzez zawarcie z nimi odpowiednich umów. Prawo do wizerunku zawodników kadry (w szczególności prawo do korzystania, zwielokrotniania i rozpowszechniania materiałów zawierających wizerunek danego zawodnika w sposób umożliwiający jego identyfikację jako zawodnika kadry polskiej) przysługiwało Polskiemu Związkowi Narciarskiemu (zgodnie z Międzynarodowym Regulaminem Zawodów Narciarskich oraz postanowieniami specyfikacji FIS), na podstawie ewentualnych umów zawartych z zawodnikami.

W wyniku ww. zaniechania, aby zawrzeć umowę z firmą AKTIS MEDIA z dnia 24 września 2001 r., dotyczącą m. in. wizerunku Adama Małysza, Związek odkupił przedmiotowe uprawnienia od ich ówczesnego posiadacza, tj. firmy Edi Federera, za kwotę 299 tys. zł. Należy zaznaczyć, że od 2003 r. umowy z powoływanymi do kadry

narodowej skoczkami, regulujące prawa i obowiązki zawodnika będącego członkiem kadry narodowej (w których zapisuje się m.in. zobowiązania zawodnika do udostępniania swojego wizerunku na materiałach takich jak: fotografie, nagrania telewizyjne, wydawnictwa użytku wewnętrznego na potrzeby działalności Związku), podpisywane są corocznie.

Ponadto w dwóch umowach zawartych z firmą AKTIS MEDIA, Związek nie zamieścił zapisów odpowiednio zabezpieczających interesy PZN, tj. w umowach z dnia 15 stycznia 2001 r. i z dnia 24 września 2001 r. W umowach tych Związek nie zastrzegł sobie prawa wglądu do umów, zawieranych przez AKTIS MEDIA z podmiotem którego logo miało zostać umieszczone na kombinezonach startowych skoczków narciarskich. Tylko w umowie z 2 stycznia 2001 r. zawartą z firmą AKTIS MEDIA, Związek zagwarantował sobie prawo wglądu do umowy zawieranej przez AKTIS z ww. podmiotem (§ 5 p. 3).

Związek, nie mając zagwarantowanego prawa wglądu do umowy z dnia 3 września 2001 r. zawartej pomiędzy Poczta Polska a firmą AKTIS MEDIA, nie mógł zweryfikować posiadanych przez siebie informacji z których wynikało, że firma AKTIS MEDIA uzyskała środki od Poczty Polskiej za uznanie tej instytucji sponsorem generalnym PZN w okresie do Turnieju 4 Skoczni, sponsorem generalnym PZN po Turnieju 4 skoczni oraz wykorzystanie wizerunku Adama Małysza. W umowie Poczty Polskiej z firmą AKTIS MEDIA brak jest postanowień dotyczących sponsora generalnego PZN po Turnieju 4 skoczni. Powyższe naraziło Związek na straty, bowiem PZN nie poszukiwał sponsora na zawody po Turnieju 4 Skoczni. Ponadto, podczas zawodów PŚ w Zakopanem w dniu 19 stycznia 2002 r., kiedy Poczta Polska nie była już faktycznie sponsorem Związku, została przedstawiona, na podstawie decyzji Prezesa PZN, jako sponsor dnia, a jej logo znajdowało się na powierzchniach reklamowych. Związek z tego tytułu nie uzyskał środków finansowych w wysokości 470 tys. zł (według roszczeń PAN).

Firma AKTIS MEDIA, w ramach umowy z Poczta Polska z dnia 3 września 2001 r. pozyskała za wizerunek Adama Małysza i za tytuł Sponsora Generalnego PZN do turnieju 4 Skoczni kwotę 1 mln zł, podczas gdy faktycznie na podstawie tej umowy firma AKTIS MEDIA za powyższe, uzyskała od Poczty Polskiej 1.164.800 zł. Oprócz tej kwoty z tytułu omawianych umów AKTIS MEDIA, zgodnie z § 3 ust. 1 umowy z dnia 24 września 2001 r., uzyskała od PZN równowartość 20% budżetu kampanii reklamowej Poczty Polskiej przekazanej PZN tj. 244.000 zł prowizji. Ogółem w wyniku realizacji umów z dnia 3 września 2001 r. z Poczta Polska i 24 września 2001 r. z PZN, firma AKTIS MEDIA przejęła na swoją rzecz 408.800 zł., tj. 35% kwoty uzyskanej od Poczty Polskiej. Oprócz tego, PZN zgodził się także na zapłatę firmie AKTIS MEDIA kwoty 30.500 zł brutto tytułem zwrotu kosztów poniesionych przez AKTIS MEDIA w trakcie pozyskiwania sponsora.

PZN w umowie z dnia 24 września 2001 r. nie zawarł prawa do kar umownych, w przypadku odstąpienia przez AKTIS MEDIA od umowy, bądź jej niewykonania (zapisy takie były zamieszczone w umowach z dnia 2 stycznia 2001 r. oraz z dnia 15 stycznia 2001 r.). Brak w umowie z dnia 24 września 2001 r. zapisu dotyczącego kar umownych utrudniał PZN dochodzenie roszczeń z tytułu niedochowania warunków umowy przez AKTIS. PZN. W związku z ww. umową, PZN wystawił firmie AKTIS MEDIA faktury łącznie na sumę 1.694.400 zł. Faktycznie, w wyniku rozliczeń z AKTIS MEDIA, Związek otrzymał kwotę znacznie mniejszą, tj. 846,5 tys. zł. PZN przedłużał ważność umowy zawartej z firmą Edi Federer na warunkach zbliżonych do tych, jakie zostały ustalone zanim Adam Małysz zaczął odnosić znaczące sukcesy. W ocenie NIK, w rezultacie osiągnięć Adama Małysza ww. umowa stała się niekorzystna dla PZN. Tymczasem Związek nie wynegocjował odpowiedniej zmiany warunków zawartej umowy.

NIK oceniła negatywnie działalność Związku, polegającą na zawieraniu umów w imieniu Związku jedynie przez jedną z uprawnionych do tego osób. Stwierdzono, że umowa 1999 r. (brakuje dokładnej daty) oraz aneks do tej umowy z dnia 14 września 2000 r. zawarte przez PZN z firmą Edi Federer, zostały podpisane tylko przez jedną osobę uprawnioną do

składania oświadczeń dotyczących zaciągania zobowiązań i rozporządzania majątkiem Związku. Powyższe było niezgodne z § 42 obowiązującego wówczas statutu PZN, według którego „dla ważności oświadczeń dotyczących praw i obowiązków majątkowych Związku wymagane są dwa podpisy”.

NIK oceniła również negatywnie dokonywanie zapisów księgowych w 2001 r. w zakresie zdarzeń finansowych wynikających z umów z firmą AKTIS MEDIA z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694, ze zm.); Zarówno konto 760/05 jak i konto 201/51 nie ukazywało wszystkich operacji księgowych (zapisów na kontach) i dokumentów księgowych (faktur), jakie PZN otrzymał od firmy AKTIS MEDIA. Powyższe stanowi naruszenie art. 24 ust. 1-3 ustawy o rachunkowości, zgodnie z którym księgi rachunkowe powinny być prowadzone rzetelnie, bezbłędnie, sprawdzalnie i bieżąco. Księgi rachunkowe uznaje się za rzetelne, jeżeli dokonane w nich zapisy odzwierciedlają stan rzeczywisty. Księgi rachunkowe uznaje się za prowadzone bezbłędnie, jeżeli wprowadzono do nich kompletnie i poprawnie wszystkie zakwalifikowane do zaksięgowania w danym miesiącu dowody księgowe, zapewniono ciągłość zapisów oraz bezbłędność działania stosowanych procedur obliczeniowych.

Stwierdzono również, że w podziale zadań w biurze Związku, żadnej z osób tam zatrudnionych nie przypisano spraw, dotyczących działalności w zakresie pozyskiwania sponsorów.

Polski Związek Narciarski zawarł w skontrolowanym okresie 10 umów z b. Ministerstwem Edukacji Narodowej i Sportu na finansowanie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo w publicznych i niepublicznej szkole mistrzostwa sportowego na kwotę łączną 4.608,8 tys. zł. W ramach zawartych umów Związek nie nadzorował program szkolenia sportowego młodzieży w tych szkołach. Stwierdzono, że PZN opracował i uzyskał akceptację w COS programów szkolenia sportowego tylko dla dwóch spośród czterech szkół mistrzostwa sportowego, finansowanych za pośrednictwem Związku. W ocenie NIK, nadzór PZN w zakresie wydatkowania środków przeznaczonych na realizację programu szkolenia sportowego przez szkoły był niewystarczający, ponieważ był sprawowany jedynie na podstawie przedkładanych sprawozdań.

Umowy zawarte przez Związek z b. MENiS w zakresie rozwoju sportu wśród dzieci i młodzieży zawierały postanowienie zobowiązujące PZN do zamieszczania na dokumentach księgowych stanowiących podstawę rozliczenia finansowego zadań zleconych przez b. MENiS dofinansowanych ze środków z dopłat do stawek w grach liczbowych, a od 2005 r. ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej klauzuli „płatne ze środków MENiS”. Ustalono, że Polski Związek Narciarski nie realizował tego warunku umów.

Związek nie podjął skutecznych działań dla zabezpieczenia systemu księgowego podczas zmiany księgowego programu komputerowego, co doprowadziło do braku dostępu do bazy danych księgowych za 2001 r. Nie można przyjąć jako usprawiedliwienia wyjaśnień złożonych przez główną księgową PZN, z których wynika, że wszystkie bazy danych z programu księgowego zostały zabezpieczone na serwerze Związku i jednocześnie przeniesione do nowego komputera. Pominęto bowiem najistotniejszą kwestię, tj. wyegzekwowanie wersji instalacyjnej od firmy Soft Control (autoryzującej program księgowy). Zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy o rachunkowości, warunkiem utrzymywania zasobów informacyjnych systemu rachunkowości jest posiadanie przez jednostkę oprogramowania umożliwiającego uzyskanie czytelnych informacji w odniesieniu do zapisów dokonanych w księgach rachunkowych, poprzez ich wydrukowanie lub przeniesienie na inny komputerowy nośnik danych.

W świetle ustaleń kontroli, w tym skali stwierdzonych nieprawidłowości, NIK negatywnie ocenia działalność Komisji Rewizyjnej Polskiego Związku Narciarskiego. Zdaniem NIK Komisja nie w pełni realizowała w latach 2002-2005 obowiązki statutowe. NIK dostrzega działania Komisji Rewizyjnej podejmowane w zakresie ujawniania i

przedstawiania władzom Związku nieprawidłowości. Działania te Izba ocenia jednak jako nieskuteczne, głównie z powodu niekonsekwentnych działań celem zapewnienia dostępu do dokumentów Związku.

5. Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie działalność Polskiego Związku Snowboardu w Bielsku-Białej w zakresie wykorzystania środków publicznych przekazanych przez b. MENiS oraz b. PKS na podstawie zawartych umów. Ustalono, że Związek w okresie objętym kontrolą, na podstawie umów zawartych z b. MENiS i b. PKS, otrzymał ogółem 3.664.610 zł na szkolenie kadry olimpijskiej TURYN 2006, szkolenie kadry młodzieżowej (kadry C) i na dofinansowanie sportu dzieci i młodzieży.

W ramach ww. środków, w latach 2004 r. – 2005r. (I kw.), Związek przedstawił w dokumentacji rozliczeniowej przesłanej do b. MENiS, koszty zorganizowania zawodów Pucharu Polski dla Dzieci ze środków z dopłat do gier losowych na kwotę 70.000 zł (w Szczyrku w dniach od 12 do 13 marca 2004 r., 27 grudnia 2004 r. i 9 marca 2005 r. oraz w Wiśle w dniu 27 marca 2005 r.) i Pucharu Polski Amatorów ze środków budżetowych na kwotę 105.000 zł (w Szczyrku dniu 7 marca 2004 r. oraz w dniach od 28 do 30 grudnia 2004 r. w Wiśle, Szczyrku i Ustroniu, w dniu 28 stycznia 2005 r. w Szczyrku, w dniu 31 stycznia 2005 r. i 26 lutego 2005 r. w Ustroniu). Wszystkie zadania zostały rozliczone jako zrealizowane zgodnie z umowami. Związek przedstawił rozliczenia finansowe i sprawozdania merytoryczne zawierające m.in. opisy przebiegu tych zawodów oraz wykazy uczestników zawodów z uzyskanymi przez nich wynikami (stosownie do wymogów umów).

W Związku nierzetelnie prowadzono dokumentację rachunkową (m.in. przyjmowano nierzetelne faktury) oraz sporządzano sprawozdania do b. MENiS, potwierdzające wykonanie zadań, których Związek faktycznie nie zrealizował, a także rozliczano zadania określone w umowach, podczas gdy w rzeczywistości finansowano ze środków publicznych inne zadania, nie objęte umowami. Stwierdzono, że:

- 1) nie przeprowadzono 6 zawodów snowboardowych, na które zawarto umowy z b. MENiS, tj. nie odbyły się: Puchar Polski Dzieci w dniach: 12-13 marca 2004 r., 27 grudnia 2004 r. i 9 marca 2005 r. w Szczyrku - na które otrzymano dotację ze środków z dopłat odpowiednio: 26.000 zł, 14.000 zł, 15.000 zł oraz Puchar Polski Amatorów w dniach: 28 grudnia 2004 r. w Wiśle, 29 grudnia 2004 r. w Szczyrku i 30 grudnia 2004 r. w Ustroniu - na które otrzymano dotację ze środków budżetowych w łącznej kwocie 45.000 zł. Podkreślić należy, że w 6 wskazanych wyżej przypadkach (gdy imprezy sportowe nie odbyły się) zgromadzone w Związku dowody księgowe, tj.: faktury, rachunki, delegacje, opisy na tych dokumentach oraz zapisy w księgach rachunkowych, jednoznacznie wskazywały na to, że zawody były zrealizowane w terminach i miejscach określonych w umowach zawartych z b. MENiS,
- 2) w przypadku 3 zawodów snowboardowych Związek rozliczył koszty innych zawodów niż wynikało to z zawartych umów, a mianowicie: koszty zawodów Big Air Festival NOKIA 7 marca 2004 r. w Szczyrku rozliczono do b. MENiS jako Puchar Polski Amatorów 7 marca 2004 r. w Szczyrku (15.000 zł), a środkami uzyskanymi na przeprowadzenie PPA 28 stycznia 2005 r. w Szczyrku i Puchar Polski Amatorów 31 stycznia 2005 r. w Ustroniu (razem 30.000 zł) sfinansowano Międzynarodowe Mistrzostwa Polski 28 stycznia 2005 r. w Szczyrku i 31 stycznia 2005 r. w Wiśle,
- 3) w dniu 26 lutego 2005 r. odbyły się zawody Pucharu Polski Czantoria, które zostały rozliczone do b. MENiS jako Puchar Polski Amatorów 26 lutego 2005 r., na podstawie umowy nr 22/DSP/SP/2005/MT z dnia 3 marca 2005 r.: W ocenie NIK, niezasadnie w koszty tych zawodów rozliczono kwotę 4.690 zł, którą wydatkowano na inne zawody, nie objęte umowami z b. MENiS,
- 4) w dniu 27 marca 2005 r. w Wiśle odbyły się zawody w skokach (big air) pod nazwą Puchar Polskiego Związku Snowboardu, natomiast zgodnie z umową nr 38/3/DSP/SWD/2005/MB z dnia 3 marca 2005 r. środki z b. MENiS w kwocie

15.000 zł miały być przeznaczone na Puchar Polski Dzieci 27 marca 2005 r. w Wiśle. W rozliczeniu ww. umowy do b. MENiS Związek przedłożył sprawozdanie z Ogólnopolskiego Pucharu Polski dla Dzieci w slalomie 27 marca 2005 r., relacjonując w sprawozdaniach nieprawdziwy przebieg zawodów oraz przedstawiając nieprawdziwe listy wyników sportowych.

Również rozliczenia przedkładane do b. PKS nierzetelnie przedstawiały realizację zadań określonych w umowach. Stwierdzono, że w dokumentacji przesłanej do b. PKS rozliczono koszty szkolenia zagranicznego zawodników kadry TURYN 2006 w Soelden w Austrii w dniach 27-31 grudnia 2004 r. na kwotę 13.802,72 zł i kadry C w dniach 27-30 grudnia 2004 r. na kwotę 4.015,60 zł, pomimo że szkolenia nie odbyły się. Po zakończeniu kontroli NIK, Związek dokonał zwrotu tych dotacji do Ministerstwa Sportu w łącznej kwocie 17.818,32 zł i odsetek w wysokości 1.706,92 zł. W wyniku przedłożenia do b. MENiS i b. PKS dokumentów potwierdzających nieprawdę, rozliczono otrzymane dotacje, wskutek czego Związek pozyskał w 2004 r. nienależne środki budżetowe w kwocie 73.802,72 zł i środki z dopłat w kwocie 44.015,60 zł oraz w 2005 r. środki budżetowe w kwocie 34.690 zł i środki z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w kwocie 15.000 zł.

Inne nieprawidłowości stwierdzone w Związku dotyczyły m.in. organizacji Biura Związku. Wiceprezes ds. finansowych Związku nie opracowywał planów finansowych oraz, jak stwierdził w składanych wyjaśnieniach, nie znał treści umów zawieranych z b. MENiS na dofinansowanie zadań realizowanych przez Związek i nie znał warunków wykorzystania tych środków. W 4 przypadkach stwierdzono, że członkowie zarządu świadczyli osobiście lub poprzez kierowane przez nich organizacje odpłatne usługi na rzecz Związku. W ocenie NIK, taka sytuacja skutkuje brakiem przejrzystości rozliczaniu kosztów Związku i może stwarzać zagrożenie korupcją, zwłaszcza że stwierdzono brak pisemnych umów określających precyzyjnie wzajemne prawa i obowiązki stron.

Stwierdzono także nieprawidłowości w realizacji kosztów podróży służbowych związanych z realizacją zadań zleconych, polegające na poświadczaniu nieprawdy przez osoby, które faktycznie nie odbywały tych podróży, poświadczają swoim podpisem odbiór pieniędzy z tytułu zwrotu kosztów podróży, podczas gdy faktycznie pieniądze z tego tytułu pobierali inni pracownicy biura Związku.

W ocenie NIK, skala stwierdzonych nieprawidłowości w Polskim Związku Snowboardu świadczy o braku nadzoru ze strony organów dotujących, a przede wszystkim b. MENiS, które rozliczenia Związku kontrolowało jedynie pod kątem formalnym, a także niewypełniania zadań statutowych przez komisję rewizyjną Związku.

Delegatura NIK w Katowicach, działając na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli oraz art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego, w związku z ujawnieniem w wyniku kontroli NIK faktów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa: z art. 271 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 82 § 1 Kodeksu karnego skarbowego oraz art. 77 pkt 1 ustawy o rachunkowości przez b. prezesa Związku oraz z art. 233 § 1 Kodeksu karnego przez p.o. dyrektora biura zarządu Związku, wniosła do Prokuratury Rejonowej w Bielsku – Białej o wszczęcie postępowania karnego. O stwierdzonych nieprawidłowościach poinformowano także dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Katowicach.

W odpowiedzi na skierowane wystąpienie pokontrolne NIK, zarząd Związku poinformował o dokonaniu zwrotu do Ministerstwa Sportu kwoty w wysokości 17.181,32 zł wraz z należnymi odsetkami w wysokości 1.076,92 zł wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem. Zarząd poinformował także o prowadzonych rozmowach z Ministerstwem Sportu w sprawie rozłożenia na raty pozostałej do zwrotu kwoty dotacji.

6. Z ustaleń kontroli w Polskim Związku Łuczniczym wynika, że nieprawidłowości w wykorzystaniu środków publicznych w łącznej kwocie 2.652,53 zł wynikały z zaliczenia do kosztów zgrupowań (5 zgrupowań szkoleniowych) kosztów nie związanych bezpośrednio z ich realizacją, które powinny być finansowane ze środków własnych Związku. Stwierdzono

także, że do kosztów jednego ze zgrupowań kadry olimpijskiej w Spale w 2003 r. zaliczono koszty przejazdów ówczesnej prezes Związku i ówczesnego kierownika wyszkolenia, w łącznej kwocie 258,92 zł, nie związanych z prowadzonym szkoleniem. W udzielonej odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne NIK prezes Związku poinformował o zwrocie kwestionowanej kwoty 2.652,53 zł na rachunek Ministerstwa Sportu.

7. Nieprawidłowości w wykorzystaniu środków publicznych na zadania zlecone stwierdzono także w wyniku kontroli w Polskim Związku Gimnastycznym (w kwocie 1.717,15 zł) oraz w Polskim Związku Judo (w kwocie 768 zł). W udzielonych odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne NIK prezes Polskiego Związku Judo poinformował o zwrocie kwoty 1.717,15 zł wraz z należnymi odsetkami w kwocie 47,42 zł.

8. W wyniku kontroli w Związku Piłki Ręcznej w Polsce ustalono, że Związek ten nie zrealizował zaleceń pokontrolnego b. PKS z 2003 r., jak również wniosku Komisji Rewizyjnej Związku z 2004 r. dotyczącego wyegzekwowania od 2 byłych członków Zarządu należności za pobraną odzież i sprzęt sportowy w wysokości 6.250 zł. W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne NIK, prezes Związku poinformował o podjętych działaniach, mających na celu zwrot tej kwoty z tytułu bezpodstawnie pobranego sprzętu sportowego i odzieży.

9. W Polskim Związku Żeglarskim nieprawidłowości polegały głównie na nielegalnym zaliczaniu kosztów zakupu różnego rodzaju sprzętu, usług naprawczych i serwisowych nie związanych ze zgrupowaniami (w tym także dokonywanych po zakończeniu realizacji zadań) w koszty zakupu sprzętu sportowego i specjalistycznego niezbędnego do realizacji zadań wynikających z umów.

10. W 6 skontrolowanych polskich związkach sportowych brak było dokumentacji opisującej stosowane zasady rachunkowości, a w 2 skontrolowanych polskich związkach sportowych brak było odrębnego (wymaganego umową) konta środków z b. MENiS. W przypadku 2 polskich związków sportowych nierzetelnie sporządzano rozliczenia zadań zleconych (Polski Związek Żeglarski i Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego) lub nie stosowano ustawy o zamówieniach publicznych.

Współpraca polskich związków sportowych z Instytutem Sportu i Centralnym Ośrodkiem Sportu

1. Ze sprawozdań z działalności usługowo – wdrożeniowej Instytutu Sportu w latach 2003 i 2004⁷⁹ wynika, że podstawą prowadzonych w tych latach badań na rzecz poszczególnych dyscyplin sportu stanowił „Plan badań diagnostyczno – wdrożeniowych”, uzgodniony z poszczególnymi związkami sportowymi. Instytut Sportu współpracował w tych latach z 15 – 16 polskich związków sportowych.

Realizowane dla polskich związków sportowych prace usługowo – wdrożeniowe ukierunkowane były na: okresową kontrolę stanu wytrenowania zawodników centralnego szkolenia, bieżącą kontrolę procesu treningowego, prowadzoną w wybranych okresach, z zakresem badań dostosowanym do założonego celu szkoleniowego, monitorowanie treningu oraz startu w zawodach, prowadzone w naturalnych warunkach treningu i zawodów, w krytycznych okresach pracy treningowej, w celu kontroli oddziaływania stosowanych środków treningowych, badania preselekcyjne zawodników bezpośredniego zaplecza. Łącznie w obu latach w badaniach uczestniczyło 954 zawodników i zawodniczek.

2. Z ustaleń kontroli wynika, że 13 spośród skontrolowanych polskich związków sportowych (68,4%) w różnym stopniu i zakresie współpracowało z Instytutem Sportu,

⁷⁹ Sprawozdania z działalności usługowo – wdrożeniowej Instytutu Sportu w roku 2003 i 2004 na zlecenie polskich związków sportowych z marca 2004 r. i z lutego 2005 r.

zlecając Instytutowi w większości przypadków wykonywanie określonych badań diagnostycznych i lekarskich⁸⁰.

- *Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego zawierał w badanych latach z Instytutem Sportu umowy na wykonanie prac usługowych w postaci badań diagnostyczno-wdrożeniowych w ramach Programu Turyn 2006 i Kadry C.*
- *Polski Związek Towarzystw Wioślarskich współpracował z Instytutem, zlecając mu sukcesywnie prowadzenie badań diagnostycznych, tensometrycznych i lekarskich dla kadry narodowej seniorów i kadry młodzieżowej.*
- *Polski Związek Podnoszenia Ciężarów zlecił Instytutowi Sportu realizację programu badawczego w ramach projektu badawczo – wdrożeniowego pn. „Program redukcji masy ciała sportowców wyczynowych”. Ponadto Instytut przeprowadzał na zlecenie związku badania diagnostyczne zawodników.*
- *Polski Związek Kolarski w latach 2003 – 2004 nie współpracował z Instytutem Sportu. Jedynie w 2005 r. zlecono Instytutowi przebadanie grupy sprinterów oraz wykonanie analizy związanej z kontrolą antydopingową.*
- *Współpraca Związku Piłki Ręcznej w Polsce ograniczała się do nielicznych kontaktów z Zespołem Certyfikacji Instytutu Sportu, który to w 2003 r. wydał 3 pozytywne opinie wymagane przy zakupie piłek ręcznych importowanych z zagranicy.*

Tylko 2 polskie związki sportowe wykorzystywały w procesie szkolenia zawodników rezultaty badań naukowych pracowników Instytutu Sportu⁸¹. W 6 skontrolowanych związkach stwierdzono niewystarczające wspieranie trenerów przez akademie wychowania fizycznego, medycynę oraz pomoc psychologiczną.

3. Współpraca polskich związków sportowych z COS polegała głównie na corocznym przedstawianiu do akceptacji pod względem merytorycznym i finansowo - organizacyjnym, programów szkoleniowych, a w szczególności planów przygotowań olimpijskich, wynikających z umów o dofinansowanie zadań zleconych. Ponadto, COS zatwierdzał plany szkoleń na dany rok kalendarzowy w Ośrodkach Przygotowań Olimpijskich.

Według „Sprawozdania z działalności metodyczno – szkoleniowej Pionu Programowo – Sportowego COS w roku 2004”⁸², współpraca polskich związków sportowych z COS dotyczyła ponadto realizacji planowanych akcji szkoleniowych w dyscyplinach olimpijskich i nieolimpijskich oraz oceny założeń i startów imprez mistrzowskich.

3.2.4. Wykorzystanie dla potrzeb sportu wyczynowego ośrodków przygotowań olimpijskich

Warunki organizacyjne, ekonomiczne i techniczne

1. Działalność finansowa COS w 2003 r. zamknęła się stratą w wysokości 950,2 tys. zł, natomiast w 2004 r. osiągnięto zysk w kwocie 445,4 tys. zł. W poszczególnych ośrodkach sytuacja w tym zakresie była następująca: Spała – strata w wysokości 159,1 tys. zł w 2003 r. i w wysokości 459,8 tys. zł w 2004 r., Szczyrk – zysk w 2003 r. w

⁸⁰ Brak współpracy stwierdzono w: Polskim Związku Hokeja na Trawie, Polskim Związku Żeglarskim, Polskim Związku Snowboardu, Polskim Związku Koszykówki, Polskim Związku Łuczniczym i Polskim Związku Taekwon-do.

⁸¹ Zakład Fizjologii Żywienia Instytutu Sportu zrealizował w uzgodnieniu z Polskim Związkiem Podnoszenia Ciężarów program badawczy pn. „Program redukcji masy ciała sportowców wyczynowych”, zawierający zestaw 5 diet redukcyjnych masy ciała dla kobiet i mężczyzn, które dostosowano do specyfiki podnoszenia ciężarów i masy ciała zawodników; Polski Związek Zapaśniczy wykorzystywał w procesie szkoleniowym opracowania Instytutu Sportu przy ustalaniu jadłospisów na zgrupowaniach szkoleniowych oraz przy redukcji masy ciała zawodników.

⁸² Publikacja Centralnego Ośrodka Sportu ze stycznia 2005 r.

wysokości 64,7 tys. zł i w 2004 r. – 513,6 tys. zł, Wałcz – w 2003 r. strata w wysokości 165,1 tys. zł, w 2004 r. zysk w kwocie 313,5 tys. zł, Władysławowo – w 2003 r. strata w wysokości 458,8 tys. zł, w 2004 r. strata w kwocie 37,4 tys. zł, Zakopane – strata w wysokości 40,8 tys. zł w 2003 r. i zysk w 2004 r. w kwocie 641,3 tys. zł.

2. Przychody ośrodków przygotowań olimpijskich z tytułu działalności sportowej - wyniosły, w najlepszym przypadku (Spała), niewiele ponad 50% wszystkich przychodów własnych. Brak większego zapotrzebowania na usługi na rzecz sportu skłania kierownictwa ośrodków do pozyskiwania klientów spoza sportu.

COS korzystał z budżetowej dotacji przedmiotowej, przeznaczonej na dopłatę do kosztów szkolenia zawodników w bazie COS i dotacji celowej przeznaczonej na cele inwestycyjne, a także ze środków specjalnych pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych (Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej), przeznaczonych na modernizację, remonty i inwestycje obiektów sportowych. Dotacje te w latach 2003–2005 (I półrocze) wyniosły: przedmiotowe – 31.582,7 tys. zł (2003 r. – 11.469 tys. zł, 2004 r. – 11.509,7 tys. zł, 2005 r. – 8.604 tys. zł) oraz celowe – 4.053 tys. zł (2003 r. – 836 tys. zł, 2004 r. – 2.834 tys. zł, 2005 r. – 383,0 tys. zł). Wydatki na inwestycje, remonty i modernizacje finansowane ze środka specjalnego wyniosły w badanym okresie 38.159,9 tys. zł (2003 r. – 8.518,9 tys. zł, 2004 r. – 18.800 tys. zł, 2005 r. – 10.832 tys. zł).

Tabela nr 1 - Źródła finansowania działalności ośrodków przygotowań olimpijskich w latach 2003 – 2005 (I połowa) w tys. zł.

OPO	Przychody ogółem	w tym:			
		przychody własne	dotacja przedmiotowa	dotacja celowa	dofinansowanie ze środka specjalnego
Spała	35.873,0,0	20.869,3	6.629,0	780,9	7.593,8
Szczyrk	25.567,6	18.829,5	1.765,0	524,5	4.448,6
Wałcz	34.582,9	12.258,9	5.091,0	920,3	16.312,7
Władysławowo	30.431,3	22.496,9	6.800,0	1.134,4	-
Zakopane	32.086,8	18.114,1	5.940,0	602,7	7.430,0
Razem	158.551,6	92.568,7	26.225,0	3.962,8	35.785,1

Tabela nr 2 - Struktura przychodów własnych ośrodków przygotowań olimpijskich w okresie objętym kontrolą, w tys. zł.

OPO	Przychody własne	w tym:					
		pzs	3 : 2 %	Kluby sportowe	5 : 2 %	pozostałe usługi	7 : 2 %
1	2	3	4	5	6	7	8
Spała	20.869,3	9.841,3	47	1.824,0	9	9.204,0	44
Szczyrk	18.829,5	1.567,4	8	928,2	5	16.333,9	87
Wałcz	12.258,9	5.599,2	46	397,5	3	6.262,2	51
Władysławowo	22.496,9	6.415,9	29	2.077,4	9	14.001,6	62
Zakopane	18.114,1	4.935,1	27	3.153,7	18	10.025,3	55
Razem	92.568,7	28.358,9	30,6	8.380,8	9,0	55.827,0	60,3

4. Baza COS podlegała, począwszy od 1995 r. rozbudowie i modernizacji. Nakłady na te zadania wyniosły 227.822 tys. zł, w tym: Spała – 27.154 tys. zł (m.in.: hala sportowa wielofunkcyjna), Wałcz – 30.806 tys. zł (m.in. kryta pływalnia z zespołem odnowy biologicznej), Władysławowo – 34.695 tys. zł (m.in. kryta pływalnia z zapleczem), Zakopane – 22.629 tys. zł (m.in. modernizacja skoczni narciarskiej Wielka Krokiew wraz z obiektami towarzyszącymi), Szczyrk – 29.98 tys. zł (m.in. wielofunkcyjna hala sportowa z krytą pływnią i stadionem lekkoatletycznym), Giżycko – 3.619 tys. zł i COS Warszawa – 78.932 tys. zł (przebudowa hali sportowej Torwar I).

Środki finansowe na powyższe zadania pochodziły przede wszystkim z dopłat do stawek w grach liczbowych. W wyniku zrealizowanych inwestycji wszystkie ośrodki posiadają: kryte pływalnie (przed 1995 r. były one tylko w Zakopanem i w Spale), hale sportowe, hale wielofunkcyjne, stadiony i boiska do gier zespołowych, korty tenisowe,

urządzenia odnowy biologicznej. Ponadto, w wybranych ośrodkach są pawilony sportowe dostosowane do uprawiania sportów walki i podnoszenia ciężarów (Władysławowo), tor wioślarsko-kajakowy (Wałcz), skocznie narciarskie oraz trasy biegowe i zjazdowe (Szczyrk i Zakopane), tor do jazdy szybkiej na lodzie (Zakopane), boisko do hokeja na trawie (Wałcz), boiska do piłki plażowej (Spała).

Ogledziny obiektów, w trakcie prowadzonych kontroli, wykazały, że ich stan i wyposażenie umożliwiają prowadzenie szkolenia sportowego. Jednocześnie jednak kontrola ujawniła, że służby ośrodków, odpowiedzialne za przygotowanie obiektów na potrzeby szkolenia sportowego, nie we wszystkich ośrodkach dokonywały przeglądów stanu technicznego obiektów i nie zawsze odnotowywały wprowadzane zmiany w książkach tych obiektów. Obowiązek prowadzenia książek obiektów budowlanych, stanowiących dokumenty przeznaczone do zapisów przeprowadzonych co najmniej raz w roku okresowej kontroli stanu technicznego wynika z przepisów art. 64 ust. 1 i art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016, ze zm.). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- W Wałczu nie prowadzono książek obiektów budowlanych i nie przeprowadzano co najmniej raz w roku kontroli polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego obiektów.
- W OPO Zakopane zapisy w książkach trzech obiektów nie były kompletne – nie wpisano przeprowadzonych w 2005 r. robót remontowych.

Wykorzystanie bazy ośrodków przygotowań olimpijskich COS

1. W celu przygotowania planu szkolenia centralnego na dany rok kalendarzowy, w COS podejmowano pod koniec roku poprzedniego działania mające na celu ustalenie z poszczególnymi ośrodkami liczbę miejsc, jakie do dyspozycji na rok przyszły stawia dany ośrodek, oraz zebranie od polskich związków sportowych projektów planu zgrupowań szkoleniowych, a także propozycji organizacji zawodów sportowych, mających się odbyć w roku następnym.

Ośrodki przygotowań olimpijskich dostarczały plany zgrupowań polskich związków sportowych na I kwartał roku następnego, a w następnej kolejności na pozostałe kwartały. Plany te były na bieżąco aktualizowane do czasu zatwierdzenia kalendarzy związków przez b. PKS. Zatwierdzone plany przekazywane były związkom z adnotacją o obowiązku składania programów zgrupowań do potwierdzenia przez COS oraz zachowaniu 14-dniowego terminu w przypadku dokonania wszelkich zmian ośrodki podpisywały umowy z poszczególnymi polskimi związkami sportowymi na świadczenie usług na ich rzecz.

Tabela nr 3 - Realizację planu szkolenia centralnego w latach 2003 - 2005 r. (I półrocze) przedstawia poniższa tabela.

Ośrodek COS	Liczba osobodni						Wykonanie planu osobodni w %		
	Plan			Wykonanie					
	2003	2004	I pół. 2005	2003	2004	I pół. 2005	2003 5 : 2	2004 6 : 3	I pół. 2005 7 : 4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Spała	27.857	33.833	18.915	33.221	32.608	19.138	119	96	101
Władysławowo	22.465	17.891	10.010	19.298	14.413	7.178	86	81	72
Zakopane	14.137	16.617	11.049	18.006	14.819	8.162	127	89	74
Wałcz	19.011	16.975	14.785	18.378	17.558	12.358	97	103	84
Szczyrk	4.791	6.386	3.546	5.106	5.346	2.274	106	84	64
Giżycko	3.660	2.025	1.787	3.631	1.780	1.204	99	88	67
Razem	91.921	93.727	60.092	97.640	86.524	50.314	106	92	84

Z powyższej tabeli wynika, że w badanym okresie wykorzystanie bazy COS przez polskie związki sportowe na szkolenie ulegało systematycznemu zmniejszaniu – średnio

od 106% do 84%. Analiza wykorzystania bazy w 2004 r. wykazała, że najwięcej osobodni, przeznaczonych na centralne szkolenie w ośrodkach COS, wykorzystały następujące polskie związki sportowe: podnoszenia ciężarów – 5.390 osobodni (35 zgrupowań), judo – 7.655 (37), kajakowy – 6.831 (43), koszykówki – 2.922 (23), lekkiej atletyki – 11.914 (46), narciarski – 2.679 (84), piłki siatkowej – 9.505 (32), szermierki – 3.939 (84), tenisa stołowego – 2.443 (7), wioślarski – 11.045 (39), zapasów – 8.881 (49). Powyższych 11 polskich związków sportowych (na 45 korzystających z bazy COS) wykorzystało na szkolenie 73.204 osobodni, tj. 85% wszystkich osobodni szkolenia sportowego w ośrodkach COS⁸³.

2. Główną przyczyną niskiego wykorzystywania bazy ośrodków przygotowań olimpijskich było niedostosowanie jej do wymogów niektórych dyscyplin, a także względy finansowe (wyższe koszty szkolenia w ośrodkach COS niż w innych ośrodkach krajowych).

- *Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego w znikomym stopniu korzystał z bazy COS ze względu na brak w tych ośrodkach sztucznie mrożonych torów łyżwiarских, a zimowy tor w Zakopanem z uwagi na zmienność pogody (częste halny i opady śniegu) nie umożliwia realizacji zaplanowanego cyklu szkolenia.*
- *Polski Związek Gimnastyczny nie prowadził szkolenia sportowego w COS, ponieważ hale sportowe nie są przystosowane do zamontowania przyrządów gimnastycznych (brak zaczepów, brak dołów skokowych). Jednocześnie koszt osobodnia jest wyższy niż w innych ośrodkach.*
- *Polski Związek Jeździecki nie korzystał z ośrodków przygotowań olimpijskich COS, gdyż nie posiadają one infrastruktury niezbędnej do treningu koni.*
- *W Polskim Związku Łuczniczym wskazano, że szkolenie prowadzone było w innych ośrodkach krajowych ze względu na kalkulację finansową (ok. 40-50% taniej niż w COS).*

Szczegółowe dane dotyczące wykorzystania przez polskie związki sportowe bazy COS na cele szkoleniowe przedstawiają załączniki nr 8, 9 i 10 do informacji.

Wykorzystanie obiektów w ośrodkach przygotowań olimpijskich, według wskaźników procentowych⁸⁴, przedstawia tabela nr 4.

Tabela nr 4 – Wykorzystanie obiektów ośrodków przygotowań olimpijskich w procentach czasu możliwego do wykorzystania

Rodzaj obiektów	Spała	Szczyrk	Wałcz	Władysławowo	Zakopane
- otwarte	74	56	25	28	90
- zamknięte	80	48	42	40	69
- pływalnie	58	53	98	30 (i sztuczne lodowisko)	58 (i sztuczne lodowisko)

- *Ze wzbogacaniem się bazy ośrodków przygotowań olimpijskich nie postępowało jednakże jej wykorzystanie. W OPO w Zakopanem pogorszył się stopień wykorzystania obiektów zamkniętych z powodu zmniejszenia się liczby zgrupowań sportowych, ale także z powodu korzystania, np. przez młodzież szkolną, z nowych basenów (7 obiektów) i 2 sal sportowych wybudowanych w tym mieście w ostatnich latach. Obrazuje to także zmniejszenie udziału*

⁸³ W 2003 r. wymienione polskie związki sportowe wykorzystały na szkolenie sportowe 80,9 tys. osobodni, tj. 83% wszystkich osobodni szkolenia sportowego w COS, a w I połowie 2005 r. – 40,6 tys. osobodni, tj. 81% wszystkich osobodni.

⁸⁴ Dyrektorzy ośrodków przygotowań olimpijskich, zgodnie z zaleceniami i zarządzeniem dyrektora naczelnego COS w sprawie sporządzania ewidencji oraz analiz i ocen wykorzystania posiadanej bazy, ustalili wskaźniki do obliczania nominalnego wykorzystania obiektów sportowych, na podstawie których w ośrodkach prowadzona była ewidencja faktycznego wykorzystania obiektów.

kosztów szkolenia sportowego z 77% w 2003 r. do 45% w 2004 r. oraz zwiększenie w tym okresie zakresu usług hotelowych na cele inne niż sportowe z 37 do 65%.

Tabela nr 5 - Wykorzystanie bazy noclegowej ośrodków przygotowań olimpijskich w okresie 2003 – 2005 (I półrocze) – w osobodniach.

OPO	Plan	Wykonanie	3 : 2 %	Sport centralny	5 : 3 %	Sport klubowy i inny	7 : 3 %	cele niesporto we	9 : 3 %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Spała	155.500	162.263	105	95.882	59	34.439	21	31.942	20
Szczyrk	77.300	57.478	74	12.204	21	22.528	39	22.746	40
Wałcz	83.121	89.598	108	48.294	54	18.309	20	22.995	26
Władysławowo	158.300	142.053	90	40.889	29	28.830	20	72.334	51
Zakopane	165.500	148.429	90	40.987	28	30.725	21	76.717	51
Razem	639.721	597.621	93	238.456	40	134.831	22	226.734	38

- *Ośrodek we Władysławowie od 2003 r. rezerwuje dla Centrum Rehabilitacyjno - Rekreacyjnego „Twój sukces” minimum 40 miejsc przez cały rok w celu prowadzenia specjalistycznych programów zdrowotnych. Przychody OPO, z tytułu zapewnienia tych miejsc, bazy gastronomicznej, gabinetów odnowy biologicznej i obiektów sportowych, wyniosły w kontrolowanym okresie 1.293 tys. zł. Ośrodki przyjmowały do realizacji zamówienia różnych organizacji i instytucji na przeprowadzenie imprez o charakterze sportowym, rekreacyjnym i integracyjnym w celu zagospodarowania posiadanej bazy i osiągnięcie przychodów.*

3. W opinii COS wyrażonej na podstawie zebranych wypowiedzi polskich związków sportowych w sprawie dostosowania ośrodków COS do potrzeb związków: „W celu prawidłowego funkcjonowania bazy sportowej w ośrodkach COS niezbędna jest rozbudowa istniejącej bazy sportowej oraz zakup nowoczesnych specjalistycznych urządzeń sportowych. Wykorzystanie bazy dla sportu wyczynowego wymaga dostosowania obiektów do obowiązujących standardów międzynarodowych”⁸⁵.

W celu poprawy wykorzystania ośrodków COS na szkolenie sportowe zdaniem byłych dyrektorów tych ośrodków, „należałoby przede wszystkim spowodować aby środki na szkolenie centralnie, przyznawane pzs w ramach umów, przekazywać do COS, a związkom sportowym gwarantować określoną liczbę dni szkolenia w poszczególnych OPO, zgodnie z przyjętymi planami. Niekorzystnie na wykorzystanie bazy OPO rzutuje ponadto zjawisko kwaterowania zawodników kadry C pzs, kadr wojewódzkich i kadr makroregionów w innej bazie noclegowej, a wykorzystywanie jedynie obiektów sportowych COS”.

W ocenie b. dyrektorów „rozbudowa w ośrodkach bazy odnowy biologicznej skłania do jej szerszego wykorzystywania przez polskie związki sportowe w okresach roztrenowania zawodników, a także na zgrupowania klimatyczne. Pracownie diagnostyczne powinny być też szerzej wykorzystywane dla potrzeb bieżącego treningu przy specjalistycznym nadzorze ze strony profesjonalnych placówek szczebla centralnego, np. Instytutu Sportu czy Centralnego Ośrodka Medycyny Sportowej”. Lepsze wykorzystanie bazy dyrektorzy ośrodków przygotowań olimpijskich uzależniają także od przeprowadzenia modernizacji niektórych obiektów oraz budowy nowych, m.in.: modernizacji stadionów lekkoatletycznych w Wałczu i Zakopanem, budowy wielofunkcyjnej hali sportowej w Zakopanem. Jako korzystne zjawisko uznano lokalizowanie w ośrodkach szkół mistrzostwa sportowego. Dobrym przykładem dla tego wniosku jest działalność w piłce siatkowej chłopców, zlokalizowana w ośrodku w Spale. Młodzież, oprócz

⁸⁵ Sprawozdanie z działalności metodyczno – szkoleniowej Pionu Programowo – Sportowego COS w 2004 r.

doskonałych warunków treningowych i bytowych, ma możliwość codziennego kontaktu z mistrzami swojej i innych dyscyplin sportowych.

Udział COS w organizacji centralnych zawodów sportowych.

1. W ocenie NIK, ośrodki przygotowań olimpijskich wywiązywały się z obowiązków współdziałania w organizacji centralnych imprez sportowych, występując w roli współorganizatora i biorąc na siebie obowiązki związane z przygotowaniem obiektów sportowych, zapewnieniem obsługi medycznej i techniczno – porządkowej, oprawy artystycznej oraz zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia. Ośrodki te nie były natomiast przygotowane do wzięcia na siebie obowiązków głównego organizatora tych imprez, przede wszystkim z powodu braku odpowiedniej wyspecjalizowanej kadry pracowników.

2. Zadania COS przy organizacji imprez sportowych polegały na przygotowaniu obiektu pod względem technicznym do przeprowadzenia imprezy, scenografii niezbędnej do przeprowadzenia imprezy, przygotowaniu pomieszczeń treningowych przy rozgrywaniu wielkich imprez, obsłudze tablicy wyników, tablicy medialnej oraz nagłośnienia w czasie imprez sportowych, wyposażeniu pokoi i szatni zgodnie z potrzebami organizatora, udostępnianie wyposażenia, urządzeń i pomieszczeń technicznych, sal konferencyjnych. Inne formy współdziałania przy organizacji imprez to pomoc w występowaniu o zezwolenie na przeprowadzenie imprezy, udział w fazach przygotowawczych do imprez rangi mistrzostw Świata i Europy, pucharów świata, opracowywanie struktury wyposażenia obiektu, współpraca z telewizją, współpraca przy organizacji ceremonii otwarcia i zamknięcia imprez, obsługa emisji hymnów oraz podnośnika flag przy dekoracji zwycięzców, udostępnianie podium zwycięzców.

3. W okresie objętym kontrolą w poszczególnych ośrodkach zorganizowano centralne zawody sportowe i inne zawody o niższej randze: zawody szkolne, zawody kontrolne polskich związków sportowych, mecze krajowe i międzynarodowe, mistrzostwa osób niepełnosprawnych, szkół, okręgowych związków sportowych. Imprezy centralne to przede wszystkim mistrzostwa Polski w poszczególnych dyscyplinach sportu, olimpiady młodzieży, puchary Świata i Europy, memoriały o zasięgu międzynarodowym, mistrzostwa osób niepełnosprawnych.

W ośrodku w Spale organizowano mistrzostwa Polski w badmintonie, mistrzostwa świata niepełnosprawnych w lekkiej atletyce, drużynowe mistrzostwa Polski w pływaniu, halowe mistrzostwa Polski w lekkiej atletyce seniorów i juniorów. W ośrodku w Szczyrku – mistrzostwa Polski w skokach narciarskich, kombinacji norweskiej, konkurencjach alpejskich, ogólnopolska olimpiada młodzieży, mistrzostwa GOPR. W ośrodku we Władysławowie – mistrzostwa Polski w tenisie stołowym (również dla osób niepełnosprawnych), międzynarodowe turnieje w judo. W ośrodku w Zakopanem – puchary świata i kontynentalne w skokach narciarskich, mistrzostwa Polski w narciarstwie w konkurencjach klasycznych i alpejskich, memoriały B. Czecha i H. Marusarzówny.

3.2.5. Nadzór nad realizacją zadań w zakresie sportu wyczynowego

1. W latach objętych kontrolą, zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu, nadzór nad b. PKS sprawował b. Minister Edukacji Narodowej i Sportu. W myśl postanowień tej ustawy do zadań Ministra w zakresie sprawowanego nadzoru należało m.in.:

- 1) zatwierdzanie rocznego planu finansowego i sprawozdania z jego realizacji oraz wyrażenie zgody na jego zmianę (art. 7 pkt 5 ust. 6),
- 2) rozpatrywanie wniosków w sprawie wysokości dotacji budżetowej na realizację zadań Konfederacji oraz przyznawanie dotacji (art. 7 pkt 5 ust. 7),
- 3) przyjmowanie rocznych sprawozdań z działalności Konfederacji (art. 7 pkt 5 ust. 8),
- 4) sprawowanie funkcji organu odwoławczego w indywidualnych sprawach rozstrzyganych przez Prezesa Konfederacji (art. 7 pkt 6).

2. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym b. MENiS, zagadnienia i sprawy wynikające z nadzoru ministra nad b. PKS należały do zakresu działania Departamentu Strategii Rozwoju Sportu, w tym m.in. ocena realizacji:

- 1) działań podejmowanych na rzecz rozwoju i promocji sportu wyczynowego, w tym profesjonalnego,
- 2) współpracy z polskimi związkami sportowymi i innymi jednostkami działającymi w dziedzinie sportu wyczynowego i profesjonalnego oraz Polskim Komitetem Olimpijskim i akademiami wychowania fizycznego,
- 3) wypełniania zadań w zakresie koordynacji przygotowań zawodników kadry narodowej do udziału w międzynarodowych imprezach o randze mistrzowskiej i równorzędnej oraz szkolenia młodzieży uzdolnionej w poszczególnych dyscyplinach sportu (kadra C),
- 4) programów dotyczących: zapewnienia zawodnikom kadry narodowej właściwej opieki medycznej, fizjoterapeutycznej i odnowy biologicznej, zwalczania dopingu w sporcie oraz zapewnienia bezpieczeństwa podczas imprez sportowych,
- 5) działań podejmowanych na rzecz rozwoju organizacyjnego i podniesienia poziomu sportu polskiego oraz realizacji form szkolenia i doskonalenia zawodowego kadry trenerskiej i instruktorskiej w poszczególnych dyscyplinach sportu, a także wykorzystywania osiągnięć naukowych w sporcie.

3. Z ustaleń kontroli w b. MENiS wynikało, że nadzór nad realizacją zadań w zakresie sportu wyczynowego, powierzonych innym jednostkom, w tym b. PKS, był niewłaściwy. Nadzór b. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, jako ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i sportu, realizującego ustawowy nadzór nad b. PKS, ograniczał się do sporadycznego opiniowania i zatwierdzania programów z zakresu sportu wyczynowego oraz opiniowania budżetu Konfederacji. Stwierdzono, że Ministerstwo nie dokonywało merytorycznej kontroli realizacji zadań przez b. PKS.

4. Zawierane w badanych latach umowy pomiędzy b. PKS a polskimi związkami sportowymi na realizację zadań zleconych w zakresie sportu wyczynowego, przewidywały możliwość dokonywania przez Konfederację kontroli realizacji umowy, w szczególności w zakresie przebiegu i sposobu realizacji zadań, wykorzystania środków przekazanych na realizację zadań, sposobu prowadzenia dokumentacji księgowej a także prawidłowości rozliczeń ustalających koszty realizowanych zadań.

5. W latach 2003 – 2005 (I półrocze) b. PKS przeprowadziła ogółem 28 kontroli w zakresie wykorzystania środków na realizację zadań dotyczących sportu wyczynowego, w tym 16 kontroli w polskich związkach sportowych. Ponadto, w I półroczu 2005 r. b. PKS przeprowadziła 1-2 dniowe kontrole doraźne w 23 polskich związkach sportowych. Kontrole te stwierdziły m.in. fakty nierzetelnego rozliczenia niektórych zadań częściowych, błędnego kwalifikowania kosztów zadań oraz niekompletności badanej dokumentacji księgowej. W wyniku przeprowadzonych kontroli kierowano pod adresem związków wnioski i zalecenia w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i zwrotu kwot niewłaściwie wydatkowanych dotacji.

W wyniku przeprowadzonej w 2003 r. kontroli w Polskim Związku Łuczniczym, w celu usunięcia nieprawidłowości w działalności związku, zalecono m.in.: uporządkowanie spraw związanych z ewidencją sprzętu i gospodarki magazynowej poprzez sporządzenie stanu posiadania majątku i sprzętu Związku na koniec 2002 r., z uwzględnieniem jego przekazania klubom lub zawodnikom, wraz z określeniem ilości, kompletności i wartości; uzupełnienie dokumentacji legalizującej wypłacenie wynagrodzenia na kwotę 58.790,10 zł za okres 1 marca – 31 grudnia z tytułu wykonywania zadań trenera bądź zwrot na konto b. PKS kwoty dotacji wykorzystanej przez Związek niezgodnie z przeznaczeniem w wysokości 20.810,12 zł wraz z odsetkami naliczonymi jak dla zaległości podatkowych;

zalegalizowanie przez uzyskanie akceptacji b. prezesa PKS faktu pozbawienia i zmniejszenia stypendiów dla 10 zawodników na łączną kwotę 10.360,00 zł; niezwłoczne okazanie b. PKS pokwitowań sprzętu przekazanego w użytkowanie przez uprawnione osoby wg ilości, rodzajów wartości i kompletności na łączną kwotę 102.526,96 zł lub zwrot tej kwoty wraz z odsetkami oraz zamieszczenie w komunikacie PZŁucz. wykazu sprzętu przekazanego zawodnikom w 2002 r.

Kontrola przeprowadzona w 2003 r. w Związku Piłki Ręcznej w Polsce wykazała, że zadania określone w zawartych umowach zostały dobrze zrealizowane, a środki wydane zgodnie z przeznaczeniem. W świetle dokumentacji księgowej występowały przypadki jej niekompletności bądź nierzetelności, zwłaszcza w zakresie zagospodarowania zakupionych odżywek, środków medycznych oraz sprzętu sportowego. W wyniku kontroli zalecono Związkowi m.in. uporządkowanie i prowadzenie gospodarki składnikami majątku zwłaszcza w zakresie jego ewidencji pod względem formalnym i wartościowym, a szczególnie w odniesieniu do sprzętu wypożyczonego; zwrot na konto b. PKS kwoty 27.803,18 zł, w tym kwoty 19.440,20 zł z tytułu nierozliczenia zakupu leków i odżywek oraz kwoty 8.362,98 zł z tytułu niewłaściwego udokumentowania wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych; zwrot kwoty w wysokości 44.243,72 zł z tytułu nierozliczenia pod względem formalno - rachunkowym zakupu sprzętu i odzieży sportowej; prowadzenie oddzielnego rozliczania oraz ewidencji sprzętu i odzieży sportowej finansowanej ze środków publicznych.

W wyniku przeprowadzonej w 2004 r. kontroli w Polskim Związku Narciarskim w celu usunięcia zaistniałych nieprawidłowości w działalności Związku sformułowano m.in. następujące zalecenia: sporządzenie ponownie prawidłowego i zgodnego z umową rozliczenia kosztów zadań zleconych za 2003 r. lub zwrotu na konto PKSport. kwoty 82.199,27 zł z tytułu niewłaściwego rozliczenia kosztów zadań i wykorzystania dotacji wraz z odsetkami naliczonymi jak od zaległości podatkowych; księgowanie w koszty zadań zleconych wydatków na zakup paliwa do samochodów obsługujących zgrupowania i zawody sportowe pod warunkiem rozliczania jego zużycia w okresie obsługi zadania na podstawie ewidencji przebiegu pojazdu; zorganizowanie i wykonywanie faktycznego nadzoru nad pracownikami zatrudnionymi do obsługi finansowej Związku, a w szczególności prawidłowości planowania i rozliczania zadań zleconych; wyciągnięcie wniosków służbowych w stosunku do osób, które udzieliły zamówienia na zakup sprzętu sportowego, smarów do nart oraz leków i odżywek o wartości 338.545 zł bez zastosowania trybu przewidzianego w przepisach ustawy o zamówieniach publicznych; wyegzekwowanie od trenerów sprawozdań ze zgrupowań sportowych, zawierających m.in. dokładną informację o realizacji programu szkolenia wraz z fotokopią dziennika zajęć za okres zgrupowania.

Polskie związki sportowe, z wyjątkiem Polskiego Związku Narciarskiego, zrealizowały wnioski pokontrolne b. PKS, Polski Związek Narciarski do czasu zakończenia działalności Konfederacji, tj. do dnia 31 sierpnia 2005 r. nie wywiązał się z tego obowiązku.

W ocenie NIK, nadzór b. PKS nad działalnością polskich związków sportowych w okresie objętym kontrolą, biorąc pod uwagę niewielką liczbę przeprowadzonych kontroli (5-6 rocznie) w stosunku do liczby ogólnej liczby polskich związków sportowych (60-62), był niewystarczający i nieskuteczny, a główną przyczyną tego stanu była zbyt mała obsada komórki kontroli b. PKS (1,5% etatu w latach 2003 – 2004 oraz 2, a następnie 3 etaty, w 2005).

6. B. Minister Edukacji Narodowej i Sportu nie sprawował nadzoru nad kuratorami oświaty i polskimi związkami sportowymi w zakresie prowadzonego przez nich nadzoru nad szkołami mistrzostwa sportowego. Stwierdzono nieobjęcie bezpośrednią kontrolą działań kuratorów oświaty w zakresie skuteczności sprawowanego przez nich nadzoru pedagogicznego nad organizacją kształcenia w szkołach mistrzostwa sportowego i realizacją w nich programu szkolenia sportowego. W ocenie NIK, Ministerstwo nie dysponowało w ten sposób wystarczającymi informacjami dotyczącymi jakości ich pracy, niezbędnymi do wdrożenia działań korygujących i doskonalących.

Obowiązek nadzoru polskich związków sportowych wynikał ze zlecenia szkołom wykonania zadania dotowanego z publicznych środków. Postanowienia w tym zakresie określone zostały także w umowach pomiędzy danym polskim związkiem sportowym, a organem prowadzącym. Nie stwierdzono, aby odpowiednie związki, w odniesieniu do dyscyplin prowadzonych w badanych szkołach, dokonały całościowej lub częściowej analizy i oceny efektywności szkolenia sportowego.

Nadzór polskich związków sportowych ograniczał się do nieudokumentowanych wizyt, konsultacji i przeglądów, przeprowadzanych przez przedstawicieli związków, oraz zobowiązania szkół do przysyłania sprawozdań finansowych i schematycznych wzorów sprawozdań merytorycznych, opracowanych przez b. MENiS (od 2004 r. co kwartał). W żadnej ze szkół wizyty i konsultacje przedstawicieli polskich związków sportowych nie zakończyły się sformułowaniem wniosków i zaleceń, związanych z realizacją programu szkolenia sportowego. Powyższa sytuacja odnosiła się również do braku nadzoru związków sportowych nad realizacją zadań szkoleniowych przez każdego zawodnika uczestniczącego w programie szkoleniowym związków sportowych.

W badanym okresie właściwi kuratorzy oświaty - w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego - przeprowadzili w 2 skontrolowanych szkołach zewnętrzne mierzenie jakości pracy. Czynności te nie obejmowały jednak oceny realizacji programu szkolenia sportowego, według przyjętych wskaźników, ograniczając się do ogólnych ocen. W raporcie o jakości edukacji w ZS w Czechowicach-Dziedzicach z listopada 2002 r., sporządzonym przez Kuratorium Oświaty w Katowicach, m.in. stwierdzono, że szkoła posiada szkolny zestaw programów nauczania, statut szkoły jest zgodny z zapisami ustawy i ramowym statutem określonym przez b. MEN. W części dotyczącej efektów kształcenia odnotowano osiągnięcia medalowe i odnotowano fakt, że uczniowie zawodnicy otrzymali na zakończenie roku szkolnego oceny celujące.

W raporcie z mierzenia jakości z listopada 2003 r., przeprowadzonego w ZSS w Zabrze przez Kuratorium Oświaty w Katowicach, w części dotyczącej efektów kształcenia stwierdzono, że szkoła realizuje program szkolenia zgodny z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, a także założeniami szkoleniowymi związków sportowych. Wyniki sportowe uczniów uzyskiwane w zawodach generalnie świadczą o prawidłowym szkoleniu – zbieżnym z założonymi kryteriami. Ponad 84% rodziców uważało wyniki swoich dzieci za satysfakcjonujące. Z kontroli 10 szkół mistrzostwa sportowego wynika, że b. MENiS, pozostawiając w swojej gestii część zadań w zakresie szkolenia młodzieży uzdolnionej sportowo, w tym w szkołach mistrzostwa sportowego, nie określiło statusu prawnego programów szkolenia sportowego przeznaczonych dla szkół mistrzostwa sportowego.

Ministerstwo nie określiło statusu programów szkolenia sportowego w systemie kształcenia, nie sprecyzowało wymogów dotyczących ich struktury, a także specyfiki dopuszczania tych programów do użytku szkolnego. W praktyce kwestię układu i treści poszczególnych programów szkolenia sportowego b. MENiS pozostawiło wyłącznie w gestii związków sportowych. Programy opracowane przez polskie związki sportowe jako programy ogólnodostępne nie przechodziły stosownej procedury dopuszczania do użytku szkolnego i nie były wpisywane do prowadzonego przez Ministerstwo wykazu programów dopuszczonych do użytku szkolnego.

Ministerstwo nie opracowało ramowych standardów oceny jakości pracy w zakresie szkolenia sportowego w badanych szkołach. Standardy te pozwoliłyby kuratorom oświaty i dyrektorom szkół na sprawowanie właściwego nadzoru pedagogicznego nad szkoleniem sportowym, a zwłaszcza ocenę wdrażania wieloletnich programów szkoleniowych młodzieży uzdolnionej sportowo. Ponadto, nie udzieliło wsparcia poprzez organizacje odpowiednich form doskonalenia odpowiedzialnym za ten nadzór wizytatorom kuratoriów oświaty i trenerom związków sportowych.

4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

Kontrola przeprowadzona została przez Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK, z udziałem delegatur NIK w: Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu i Warszawie.

Na podstawie przeprowadzonych kontroli rozpoznawczych w Polskim Związku Lekkiej Atletyki i Polskim Związku Kajakowym ustalono obszary potencjalnych nieprawidłowości w zakresie finansowania ze środków publicznych sportu wyczynowego. Umożliwiło to odpowiednie ukierunkowanie badań kontrolnych i zapewniło porównywalność ocen stosowanych w wystąpieniach pokontrolnych kierowanych do kierowników jednostek kontrolowanych.

Doboru jednostek do kontroli dokonano w sposób celowy, zapewniając reprezentatywny udział w badaniu największych i najbardziej znaczących dla polskiego sportu związków sportowych oraz proporcjonalny udział publicznych szkół mistrzostwa sportowego i wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeń kultury fizycznej. Ponadto kontrolą objęto b. MENiS, b. Polską Konfederację Sportu i wszystkie ośrodki przygotowań olimpijskich.

Na zlecenie NIK, Zakład Socjologii Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, przeprowadził w sierpniu i we wrześniu 2005 r. na zgrupowaniach polskich związków sportowych w ośrodkach COS badania wśród zawodników i trenerów kadry narodowej w wybranych dyscyplinach sportu, w zakresie motywacji do uprawiania sportu. Celem tych badań było uzyskanie informacji na temat motywacji, jakimi kierują się czołowi zawodnicy, uprawiający sport oraz barier z jakimi wiąże się uprawianie sportu na najwyższym poziomie. Podobne badania podjęte zostały w odniesieniu do grupy trenerów opiekujących się i współpracujących z zawodnikami kadry narodowej. Badania miały dać odpowiedź na cztery zasadnicze pytania: Jak badani zawodnicy i trenerzy trafili do sportu? Jakie są motywacje uprawiania przez nich sportu (podjęcia pracy trenerskiej)? Jakie trudności natrafiają w czynnym uprawianiu sportu (pracy trenerskiej)? Jakie działania ich zdaniem należałoby podjąć ze strony polskiego związku sportowego w celu usunięcia tych trudności i osiągnięcia sukcesów sportowych? Sprawozdanie z przeprowadzonych badań stanowi załącznik nr 12 do informacji.

W trakcie kontroli zapoznano się z problematyką dotyczącą organizacji finansowania zarządzania sportem w wybranych krajach Unii Europejskiej. Obszerną analizę na ten temat zawiera publikacja Waltera Tokarskiego, Dirka Steinbacha, Karen Petry i Barbary Jesse pt. „Two Players – One Goal? Sport in the European Union”, wydana nakładem wydawnictwa Meyer & Meyer Sport w 2004 r. Autorzy opracowania na podstawie analizy przepisów prawnych, dotyczących sportu w krajach członkowskich Unii Europejskiej, wykazali dużą różnorodność systemów sportowych w Europie Zachodniej. Ich zdaniem „Dwadzieścia pięć państw członkowskich to dwadzieścia pięć niepowtarzalnych systemów sportowych”. Organizację i finansowanie sportu w wybranych krajach Unii Europejskiej przedstawia załącznik 11 do informacji.

W toku kontroli nie korzystano z pomocy biegłych i specjalistów (art. 29 pkt 2 lit. g ustawy o NIK). W dwóch jednostkach kontrolowanych powoływano i przesłuchiowano świadków (art. 29 pkt 2 lit d ustawy o NIK).

We wszystkich przypadkach kierownicy kontrolowanych jednostek podpisali protokoły kontroli bez zastrzeżeń.

Na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK skierowano wystąpienia pokontrolne do kierowników wszystkich 42 kontrolowanych jednostek oraz 8 wystąpień pokontrolnych do właściwych organów państwowych i samorządowych.

W wystąpieniu pokontrolnym do Prezesa Rady Ministrów będącego również Ministrem Sportu⁸⁶, Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o:

- 1) zapewnienie realizacji ustawowych zadań w zakresie sportu wyczynowego, w tym właściwego nadzoru pedagogicznego w szkołach sportowych i szkołach mistrzostwa sportowego, określenie zasad dopuszczania do użytku szkolnego programów szkolenia sportowego w tych szkołach oraz organizowanie szkolenia dla wizytatorów i trenerów,
- 2) zapewnienie właściwego nadzoru nad realizacją zadań i prawidłowym wykorzystaniem środków publicznych, przeznaczonych na finansowanie sportu wyczynowego.

W wystąpieniu pokontrolnym do b. prezesa PKS Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o wyeliminowanie przypadków uchybień przy akceptacji rozliczeń prac naukowo – badawczych zlecanych przez PKS.

W wystąpieniach pokontrolnych do prezesów polskich związków sportowych Najwyższa Izba Kontroli wniosowała m.in. o:

- 1) podjęcie działań mających na celu utworzenia szkół mistrzostwa sportowego, prowadzących szkolenie sportowe w danej dyscyplinie sportu,
- 2) wydatkowanie środków przeznaczonych na zgrupowania szkoleniowe wyłącznie na ten cel,
- 3) właściwe prowadzenie dokumentacji z realizacji zgrupowań szkoleniowych w zakresie poniesionych kosztów,
- 4) określenie i przyjęcie do stosowania zasad rachunkowości.

W wystąpieniach pokontrolnych do prezesów wojewódzkich interdyscyplinarnych stowarzyszeń kultury fizycznej Najwyższa Izba Kontroli wniosowała m.in. o:

- 1) prowadzenie pracy szkoleniowej z młodzieżą uzdolnioną sportowo tylko na podstawie wieloletnich planów rozwoju poszczególnych dyscyplin sportu na terenie województwa,
- 2) opracowanie norm kwalifikacji do szkolenia wojewódzkiego w kategorii juniora i młodzika, z uwzględnieniem wyników międzynarodowego testu sprawności ogólnej oraz testów specjalistycznych,
- 3) zapewnienie skutecznego nadzoru nad powoływaniem zawodników na szkolenia oraz rzetelne rozliczanie ze środków dotacji kosztów szkoleń zawodników kadry wojewódzkiej.

W wystąpieniach pokontrolnych do dyrektorów ośrodków przygotowań olimpijskich Najwyższa Izba Kontroli wniosowała m.in. o:

- 1) podjęcie działań skutkujących pełniejszym wykorzystaniem posiadanej bazy,
- 2) dokonywanie corocznych ocen stanu technicznego sportowych obiektów budowlanych, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt.1 ustawy Prawo budowlane.

W wystąpieniach pokontrolnych do dyrektorów szkół mistrzostwa sportowego Najwyższa Izba Kontroli wniosowała m.in. o:

- 1) dostosowanie organizacji szkół do wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego,
- 2) rzetelne wykazywanie w sprawozdaniach, przekazywanych do polskich związków sportowych, liczby uczniów objętych szkoleniem w poszczególnych dyscyplinach sportu (która powinna być zgodna z liczbą wykazywaną w księdze uczniów i w sprawozdaniach GUS),
- 3) przestrzeganie w procesie rekrutacji procedur pracy komisji kwalifikacyjnej i wymogów prawnych związanych z naborem, a zwłaszcza zgody rodziców, próby sprawności fizycznej, zatwierdzonej przez polski związek sportowy, i opinii trenera,

⁸⁶ Do czasu powołania Ministra Sportu, tj. w okresie od 1 września 2005 r. do 31 października 2005 r., funkcję Ministra Sportu pełnił Prezes Rady Ministrów.

- 4) uzupełnienie dokumentacji szkoły o brakujące protokoły przekazania sprzętu sportowego przez poszczególne polskie związki sportowe,
- 5) ustalanie zasad korzystania przez uczniów szkół z opieki medycznej, biologicznej i wsparcia psychologa,
- 6) dokumentowanie czynności nadzoru i koordynacji szkolenia sportowego przez poszczególne polskie związki sportowe.

W wystąpieniach pokontrolnych do kierowników właściwych organów państwowych i samorządowych Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o:

- 1) objęcie nadzorem pedagogicznym realizacji programów szkolenia sportowego w szkołach mistrzostwa sportowego,
- 2) wyegzekwowanie od dyrektorów szkół przedłożenia do zaopiniowania arkuszy organizacji szkół, w zakresie ich zgodności z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół,
- 3) sprawowanie właściwego nadzoru przez organy samorządowe nad działalnością szkół mistrzostwa sportowego i doprowadzeniem ich organizacji do zgodności z wymogami określonymi w przepisach, w szczególności w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działalności klas i szkół mistrzostwa sportowego.

Delegatury NIK w Krakowie i w Poznaniu wniosowały do Prezydentów Miast Krakowa i Poznania o wystąpienie do Ministra Edukacji i Nauki z wnioskiem o ponowne ustalenie wysokości części oświatowej subwencji ogólnej za lata 2003 – 2005 i dokonanie zwrotu nienależnie uzyskanej kwoty.

Delegatura NIK w Katowicach, działając na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK oraz art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego w związku z ujawnieniem w wyniku kontroli NIK faktów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa: z art. 271 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 82 § 1 Kodeksu karnego skarbowego oraz art. 77 pkt 1 ustawy o rachunkowości przez b. prezesa Związku oraz z art. 233 § 1 Kodeksu karnego przez p.o. dyrektora biura zarządu Związku wniosła do Prokuratury Rejonowej w Bielsku – Białej o wszczęcie postępowania karnego. O stwierdzonych nieprawidłowościach poinformowano także dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Katowicach.

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości finansowe wyniosły ogółem kwotę 3.432.010,67 zł, (w tym m.in.: uszczuplenia środków publicznych – 412.348 zł, kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa – 302.564,54 zł, kwoty odpowiadające nierzetelnym danym w ewidencji finansowo – księgowej lub sprawozdawczości – 25.310 zł, inne nieprawidłowości w wymiarze finansowym – 2.687.438,07 zł. Korzyści finansowe osiągnięte w wyniku kontroli wyniosły – 115.496,10 zł (w tym: oszczędności uzyskane w wyniku działań kontrolnych – 61.141 zł, korzyści finansowe w postaci należnych środków publicznych lub innych składników aktywów – 54.355,10 zł).

Kierownicy jednostek kontrolowanych nie wnieśli zastrzeżeń do ocen, uwag, i wniosków zawartych w przekazanych wystąpieniach pokontrolnych. Z odpowiedzi udzielonych przez adresatów wystąpień pokontrolnych wynika, że podjęli oni działania zmierzające do realizacji wniosków pokontrolnych.

Według stanu na dzień 30 kwietnia 2006 r. z ogółem 169 wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych, zostało zrealizowanych 87 wniosków, w trakcie realizacji jest 62 wniosków, a nie podjęto realizacji 20 wniosków.